Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-hээ гарана | № 14 (16537) | 1984 оной январиин 17, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

РУУҺАЛЬҺАНАЙ АШААР

—1984 онуудай үбэл-үедэ мал ажалай нуудые үйлэдбэрил-элүүлхэ талаар Сэ-районой мал ажа-элмэрилэгшэдэй рес-дотороо гарнаһан Загарайн районой туршалга-үйлэдбэ-ахын hүнэй комп-haалишад халуунаар эдэнэрэй жэшээ-элэй hарануудта hү ахын түлөө тэмсэл-н байна. Эдэнэр энэ нгатай хаһын хэды хүшэр байгаашье караалһандаа хүрэхэ лээд оролдолго гар-лнэ.

комплексын малшад аhан үнеэдэйнгээ ашаг шэмыень доошолуул-хагүйн тула hайнаар ха-рууhална, зоотехническэ заа-барини ёhoop эдеэлүүлнэ. Эдэ бүгэдын ашаар тэдэнэр үдэр бүри hү haамаа дээ-шэлүүлжэ шадана.

Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр энэ коллектив үнеэн бүри-hөө дунда зэргээр 2900 ки-лограмм hү абаха haа, бү-хыдөө 3944 килограммда хүр-гэжэ, нилээд амжалта түй-лаба. Эндэ түрүү haалишан Роза Глебовна Белых гэг-шын оруулhан хубита яhала бии. Мүнөө тэрэ «сагаан эдеэ» элбэгжүүлхэ хэрэгтэ бүхы hанал бодолоо хан-дуулна, арга боломжоёо хэ-рэглэн хүдэлнэ.

В. БУДАЖАПОВ.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ АЖАЛАЙ ҮДЭР

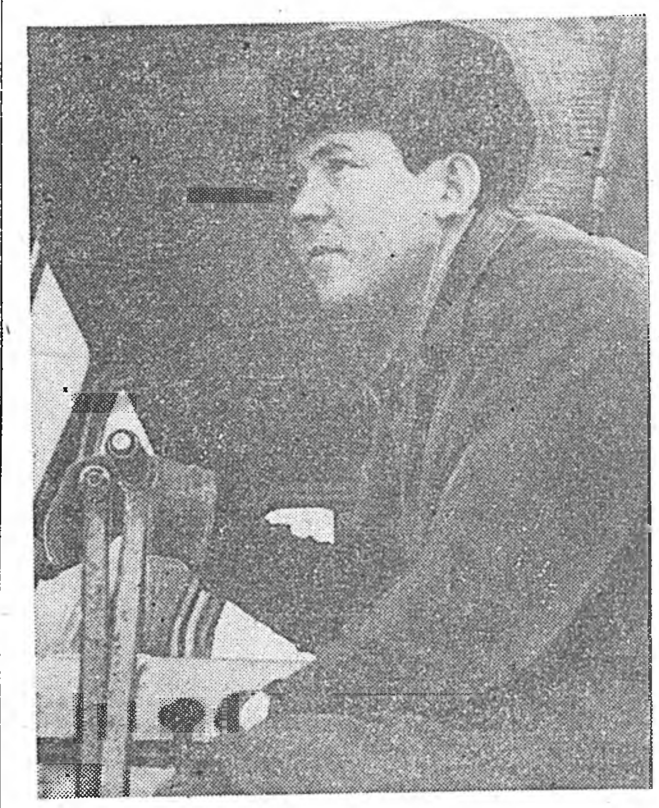
ТҮЛ АБАЛГАДАА ТҮГЭС БЭЛДЭХЭНЬ

Арбан нэгэдэхи табан жэ-лэй дүрбэдэхи жэлдэ хони-дой түл абажа түлжүүлхэ ээлжээтэ харюусалгатай ха-hаяа эмхитэй hайнаар үнгэр-гэхын түлөө Хоринн районой совхозуудта горитойхон бэлэдхэл ябуулагдажа заха-ланхай. КПСС-эй Хоринн рай-комой бюро болон районой агропромышленна нэгэдэлэй совет байгша ондо хурьга-дые олоор абажа, гарза хо-ролтогүй түлжүүлхээр тү-гэс hайнаар бэлдэхэ габша-гай хахад hара соносхоо ха юм. Тиигэжэ совхозуудай хонишод, мэргэжэлтэд, хү-тэлбэрилэгшэд январиин эхин-hээ 15 болотор отарануу-даа хүсэд хүрэхэ үбhэ тэ-жээлээр, нарhанай шэлбүү-hээр, дабhаар, микро-мак-ро нэмэлтэнүүдээр хангажа, хурьгадайнгаа байрануудые дулаалжа, калорифернүүдые тодхожо, пеэшэнүүдыень за-hабарилхаар уялгалагдаа. Мүн энэ хугасаа соо отара бүхэн ветеринарна аптечкэ-нүүдээр хангагдажа, хурьга-шадай байха гэр hайнаар түхеэрэгдэхээр хараалагдана. Тэрэшэлэн отара бүхэндэ хурьгашанаар дүршэлтэй хү-нүүд томилогдожо, түл абал-гын үедэ ажахынуудай мэр-гэжэлтэд, парткомой, проф-комой, ВЛКСМ-эй комите-дэй гэшүүд, эхэ хонидой отарануудта шанга хиналта, шалгалта үнгэргэжэ байха болоо.

Мүнөө ажахынуудай хонишодой бригада-нуудта хамтын подрядай гурим нэбтэрүүлхэ, хурьга абажа түлжүүлхэ, нооhо хай-шалжа тушааха талаар ажа-хын тоосооной даабаринууд зохёогдожо, гаргашань то-дорхойлогдоно, хэлсээнүүд баталагдан абтана.

Е. МАНЗАЕВ.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАДУУД

Ю. А. Скиба Хүртэйн леспромхозой модо бэлэдхэгшэ-дэй бага-комплексно бригадые долоодохи жэлээ урагша-тайгаар хүтэлбэрилнэ. Юрий Алексеевич оорынгоо ажал-да түрүү онол аргануудые хэрэглэдэг заншалтай. Тэрэнэй хүтэлбэрилhэн бригада мүнөө нэгэ халаанай гуримаар хү-дэлжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлнэ. Мүн тус коллектив нарин зуруудаар модо унагаажа, сагдуулнуудые эбдэнгүй-гөөр сэбэрлэнэ.

Мүнөө Ажалай Алдар Солын III шатын ордоноор шагнагдаhан, областной партийна конференциин делегат Ю. А. Скибын бригада эхилээд байhан 1984 ондо бүри ехэ үрэ дүнтэйгөөр хүдэлхые эрмэлзэнэ.

Хоринн районой «Георгиевский» совхозой Амгалантын hүнэй фермын коллектив ажахы дотороо дэлгэрhэн со-циалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябадаг юм. Һаалишад нё-дондо жэлэй туршада үнеэн бүриhөө 2 мянга гаран килограмм hү абаа. Тиигэжэ hү haaxa ба гүрэндэ худал-даха талаар жэлэйнгээ түсэбые аяар хоёр hараар урид-шалан дүүргэhэн байна. Эндэ Амгалантын МТФ-е даагша, областной партийна конференциин делегат Жаргалма Доржиевна Сандаковагай оруулhан хубита тон ехэ юм.

ИНЬЭЭ ЭРШЭМТЭЙГЭЭР

дэ малай тарган мя-хаха талаар Захаа-а район дотор тон ахы гэжэ сууда га-нагын совхозой үхэр-рhэн жэлдэ горитой-лта түйлаа бэлэй. То-рол, гүрэндэ бүхыдөө нтнер мяха тушаа-аалагдаhан түсэбөө тнерээр үлүүлhэн

дагша ажахыда haа-е ехэ илалтатай. hү haажа, гүрэндэ худалдаха үнгэрhэн гурбан жэлэйнгээ түсэбые сүм дүүр-гээ юм. Эхэ орондоо хүдөө ажахын продуктнуудые эл-бэгээр тушааха түсэбэй дүүр-гэлтэдэ горитойхон хуби-таяа оруулhан түрүүшүүл эндэ олон. Жэшээлбэл, үни-нэй үхэршэн Роман Сокто-евой, Санжай-Ханда Марха-евай даадаг мяхалиг үүлтэ-рэй малай гүүртэнүүдтэ ажаллагшад олондо магтаал-тай. Тиихэдэ тугал, бэруу-дые түлжүүлэн тобиржуул-даг гүүртые даагша Влади-мир Тарбаевай, haалишад Софья Гундуевагай, Ханда Пренгалаевагай болон бусад түрүүшүүлэй оруулhан хуби-та ехэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой коллектив малайнгаа үбэл-жэлгые эмхитэй hайнаар үнгэргэхэhөө гадна продук-ци үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушааха январь hарынгаа тү-сэбые сүм дүүргэхын тү-лөө бүгэдөөрөө оролдожо, түрүүшын үдэрhөө эршэм-тэйгээр ажалланад.

Д. АЮШЕЕВ.

ТҮРҮҮ АРГА ШУДАЛНА

Үбэлэй hарануудта мэргэ-жэл шадабаряа дээшэлүүл-хэ hуралсал Баргажанай рай-оной Уланай колхоздо эхил-hээр үнихэнэй. Эндэ илан-гаяа зооветеринарна hур-гуули эмхитэйгээр ябуулаг-дана. Һаалиин фермэнүүдэй, hүнэй комплекснуудай, ма-лай гүүртэнүүдэй улаан бу-лан соо haалишад, оператор-нууд, үхэршэд сугларжа, колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй хүтэлбэри до-ро түрүү онол аргануудые, эрдэмэй түйлалтануудые шу-дална. Иимэ хэшээлнүүд Лугшахаанай hүнэй комп-лексын улаан буланда хэ-дэн удаа үнгэргэгдөө юм. Эндэ бүхыдөө 27 оператор, үхэршэд hурана. Һуралсал-да хабаадагшад машинаар үнеэдые haaxa онол арга шудална.

Жэл бүхэндэ иимэ hурал-сал эмхидхэжэ ябуулhанайнь ашаар нэгэдэхи, хоёрдохи классай мэргэжэл шадаба-ритай haалишад тус ажахы-да олошоронхой. Энэ жэ-лэй hуралсалай эсэстэ мэр-гэжэл шадабаритайшуулай зэргэ улам нэмэхээр хүлеэг-дэнэ.

Дурсагдагша ажахыда ме-ханизаторнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ hургуули hай-наар эмхидхэгдэнхэй. Мү-нөө колхоздо 12 тракторист нэгэдэхи классай мэргэжэл-тэй юм. Механизаторнуудай мэргэжэл шадабарие эрид дээшэлүүлхэдэ нилээд бү-тээсэтэй, аша үрэтэй байhа-ниинь үнгэрhэн жэлэй урга-са хуряалгын хүдэлмэридэ элеэр харагдаа hэн. Тоб-шолбол, ажахын механиза-торнууд ургуулhанаа гээлтэ хоролтогүйгөөр, богони бол-зорто сүм суглуулжа абаа.

Ц. ХОБРАКОВА.

Э ТУҺАЛАМЖА ҮЗҮҮЛНЭ

Байгалай районой «Сельхоз-химия» нэгэдэлэй үнгэрhэн жэлдэ ажахынуудта бага бэшэ ту-hаламжа үзүүлhэн байха эл нэгэдэлэй А. Ф. хүтэлбэрилдэг онь-агдамал отрядай турхтехническэ хү-хэхэ нёдондонойн-бые 172 процент тэ амжаа. Мүн лэ дэлэй автомашинын ашаа шэрэхэ даа-38 процент дүүргэ-а.

жэлэй туршада 405 тонно минеральна үтэгжүүлгэ, 10,7 мянган тонно торф ажа-хынуудта шэрэжэ үгөө.

Эдэнэй хажуугаар шэнэ газар ашаглаха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаа. Жэ-шээлхэдэ, «Ангарский» сов-хоздо 226 гектар шэнэ га-зар ашаглагдаа.

Гараад байhан шэнэ жэл-дэ районой нэгэдэлэй кол-лектив бүри ехэ амжалта түйлахаар зоригжонхой юм.

Е. ТАТАРНИКОВА,
районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй экономист.

АЯН УРГАСЫН ЭЗЭН

районой «Октябрь-вхозой түрүү куку-Кузьма Гав-Леонтьев hүүлэй э баян ургаса ху-аа нютаг нугадаа болонхой. 1982 ба улай дүнгөөр тэрэ тороо дэлгэрhэн со-мүрысөөндэ илажа айна.

гшэ жэлдэ Кузьма ич даалгагдаhан ар талмай дээрэhээ та 4 мянган тонно н набша намаа суг-эхэ гү, али гектар дунда зэргээр 196 ргаса хуряагаа hэн. Леонтьев жэл бүри туhалагша Р. Б. Зинатовтай хамта ерэхэ ур-гасын бата найдамтай үндэ-hэ hуури табидаг юм. По-ли дээрээ наг шэбхэ гарга-жа тараадаг, минеральна үтэгжүүлгэ оруулдаг, газа-раа hайса уhалдаг гурим-тай. Тэрээндэ «Беларусь» түхэлэй 2 трактор, бүлүүр станци, уhа сасадаг түхеэ-рэлгэ, минеральна үтэгжүүл-гэ тараадаг ПРТ-10 түхэлэй агрегат бии. Иигэжэ түрүү кукурузашан баян ургасын хойноhоо эртэ хабарhаа хой-шо оролдодог байна.

Мүнөө эдэ хоёр бүхы бай-hан машина, техникэеэ за-hабарилжа, түгэс бэлэн бол-гобо.

М. ЖАМБАЛОВ.

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ — ҮНДЭР УРГАСАДА

ҮШӨӨЛ ЕХЭ ЮУМЭН ХЭГДЭХЭ

Хүдөө ажахын бүхы урга-малнуудай ургасые сааша-дань улам дээшэлүүлхэ, газар тарялан эрхилэлгын ашаг үрые бүри ехэ болгохо хэрэг-тэ КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй шиидхэ-бэринүүд дотор онсо анха-рал хандуулагданхай. Энэ талаар агрохимиин албанай хүдэлмэрилэгшэдэй урда ба-hал ехэ, харюусалгатайшье зорилгонууд табигданхай гээ-шэ.

Манай районой «Сельхоз-химия» нэгэдэлэй механиза-торнууд эндэхи колхоз, сов-хозуудайнгаа тарялан, саб-шалан дээрэ үтэгжүүлгэ жэл бүри ехээр гаргадаг боложе байна. Энэ hүүлэй 1981—1983 онуудта жэлдээ дунда зэргээр 4 мянга үлүүтэй тон-но минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдана.

Жэшээнь, байгша ондо бү-хыдэнь 37,7 мянган гектар тарянай болон тэжээлэй ур-гамалнуудые тариха газарта 4 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ локально-ленточ-нэ аргаар гэхэ гү, али үрэ-hэнэй байха хүрьhэ руу, зу-рууд зуруудаар оруулагдаа. Үтэгжүүлгые миин сасаhан-да орходоо энэ арга hураг-гүй ашагтай гэжэ ажаглалта харуулна. «Мир» колхоздо 37 гектарта шэниисын үрэhэ тарихадаа нэ-гэ мүhэн тэндэнь гектарай 60 килограмм азотно үтэг-жүүлгэ энэ аргаар оруулhа-мнай гектарай 36 шахуу центнер тарян абтаа. Иимэ жэшээ ажахы бүхэндэ бии.

1983 ондо районой олохон колхоз, совхозуудта ороohо тарянай, тэжээлэй ургамал-нуудай, үбhэ ногооной муу бэшэ ургаса хуряагдаа. Эндэ агрохимиин албанай оруул-hан хубита баhал бии гэжэ хэлэхээр. Юуб гэхэдэ, мине-ральна болон органическа үтэгжүүлгэ тарялан, саб-шалан дээрэ жэл бүри ехээр гаргагдадаг боложо байна бшуу.

Тиихэдээ үтэгжүүлгэ дай-ралдаhан лэ газарта нюдэ балай адхагданагүй. Хүрь-hэнэй тусхай картограммын ёhoop, тон наринаар хэрэг-лэгдэдэг болоо.

Хоёрдохи шухала асуудал юуб гэхэдэ, эдэ жэлнүүдтэ органическа үтэгжүүлгые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ илангаяа наг шэбхые тарялан, сабшалан дээрэ шадаал haa ехээр гаргаха, зүбөөр хүрьhэндэ шэнгээхэ гэжэ оролдонобди. Гэбэшье недон-до район дотор бүхыдөө 120 мянган тонно шэбхэ гаргагда-ха байhан аад, 96 мянган тоннонь лэ зөөгдөө. Нэн тү-рүүн колхоз, совхозуудай өөhэдынгөө хүсөөр шэбхэ зөөхэ түсэбые дүүргэжэ ша-даагүй дээрэhээнь иимэ бай-дал тохеолдоо. Тусхайлбал ажахынуудай 70 мянган тон-но шэбхэ зөөхэ түсэбэйнгөө ойролдоол хахадынь дүүргэхэ-дэнь, «Сельхозхимиин» от-ряд түсэбөө 120 процент бэе-лүүлээ.

Энээн дээрэhээ гансахан «Сельхозхимиин» нэгэдэлэй отрядта найдаад hуухагүй ажахынууд газарай үрэжэл hайжаруулха өөhэдын тусхай отрядуудтай байха ёhотой. Тиигэбэл үшөө ехэ ашаг үрэ-тэй хүдэлмэри хэгдэхэ бай-на.

Һүүлэй үедэ бидэ органи-ческа үтэгжүүлгые миил тэ-рэ зандань хээрэ гаргажа адхана бэшэ, тэрэнние ми-неральна үтэгжүүлгэтэй худ-хажа, обоолжо шанаржуу-лаад хэрэглэдэг болообди. Жэшээлхэдэ, Түнхэн Бадара хоерой хоорондохи харгы дээрэ Шара Хоолой гэжэ га-зарта торф (намагай хүлэрэ) малтажа, онгилжо абаад, тэ-рэнээ минеральна үтэгжүүл-гэтэй, аммиагай уhантай худ-хаад, ТМАУ гэдэг холимол үтэгжүүлгэ бэлэдхэжэ, ажа-хынуудай тарялан, сабшалан дээрэ гарганабди. Үнгэрэгшэ жэлдэ 70 мянган тонно тии-мэ холимол үтэгжүүлгэ бэл-дэгдээ. Тэрэнэй 44 мянган тонноноь колхоз, совхозуудай газарта тараагдаа.

Мүнөө эндэ Т-100, Т-130 С-100 түхэлэй хүсэ ехэтэй тракторнуудтай отряд торф минеральна үтэгжүүлгые худхажа, обоолжо байнхай. Эдэ тракторнуудые дүршэл-тэй механизаторнууд В. Пе-жемский, С. Полубенцев, Л. Добровольский гэгшэд жо-лоодоно. Обоологдоhон үтэг-жүүлгые экскаваторщигууд А. Сороковиков, В. Федоров гэгшэд тусхай тэргэтэй тракторнуудта ашаална. Тэ-дэнэр сүүдхэдэ 50 тонно үтэгжүүлгэ самосвал маши-нануудта, тэргэтэй «Бела-русь» тракторнуудта ашадаг. Холимол үтэгжүүлгые зөө-дэг механизаторнуудай дун-даhaa А. Попов, Н. Софьин И. Бобков, В. Демин, В. Усольцева гэгшэдые онсолон нэрлэхээр. Эдэнэй зарима-ниинь үдэрэй 13—15 эрье-сэ хэдэг юм.

Тус отряд hүүлэй үдэрнүүд-тэ «Сибиряк» колхозой та-ряалан дээрэ энэ үтэгжүүл-гээ гаргажа байнхай.

Саашадаа Харьбяангуудай совхозой газар дээрэ торф малтажа, минеральна үтэг-жүүлгэтэй холихо тусхай талмай бии болгохо hанаа-тайбди. Тиигэбэл, эндэхи дүтын бүхы дүрбэн совхоз-до иимэ үтэгжүүлгэ ехээр гаргаха аргатай болохо бай-набди. Мүн малай фермэнүү-дэй шэбхые суглуулжа, обоолхо, шанаржуулха ехэ талмайнууд «Мир», «Сиби-ряк» колхозуудта, Саянай совхоздо түхеэрэгдэжэ эхи-лээ.

Эдэ бүгэдын ашаар бүхы үтэгжүүлгые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэбэл, тарялан, сабша-лангай ургасые дээшэлүүл-хэ арга боломжоёо гүйсэд элсүүлжэ шадахабди.

Д. ЗАХАРОВ,
Түнхэнэй районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй ахамад агроном.

1984 МАРТЫН 4 — СССР-эй Верховно Соведэй hунгалта

ҮНДЭР ДЭБЖЭЛТЫН ОРШОН БАЙДАЛДА

Түнхэнэй районой «Маяк» колхозой гэшүүдэй хам-тын суглаан баярай оршон байдалда үнгэргэгдэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэб-жүүлэгдэhэн Зэдын воль-фрам-молибденэй комбина-дай директор Михаил Ин-нокентьевич Семеновые ха-луунаар дэмжэбэд.

Далахайн сомоной Соведэй түрүүлэгшэ Николай Буде-евич Ангрускаев суглаае нээгээ. Колхозой партбюро-гой секретарь В. Г. Сыре-нов, ахамад инженер Б. Н. Зайганов, механизатор Н. З. Ангрускаев, haалишан Л. В. Булгутова, Бузарай hү haa-лиин фермые даагша Г. А. Ревякова гэгшэд үгэ хэлэхэ-дээ, hунгуулиин 520-дохи округhoo СССР-эй Верхов-но Соведэй депутадта кан-дидадаар дэбжүүлэгдэhэн **Михаил Иннокентьевич Семёновой** кандидатурые дэм-жэжэ байhанаа мэдүүлээ.

«Маяк» колхозой гэшүү-дэй суглаан дээрэ энэ мэ-дүүлгыень дэмжэхэ гэhэн шиидхэбэри баталагдаа.

* * *

Түнхэнэй совхозой хүдэл-мэришэд, хүдөө ажахын мэр-гэжэлтэд болон алба хааг-шад түб hууринайнгаа соё-лой байшанда hунгалтын урда тээхи суглаанда олоо-роо сугларaa. Энэ суглаае Хужарай сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н. П. Леонтьев нээгээд, КПСС-эй Түнхэнэй райко-мой инструктор Ф. М. Ирин-цеевтэ үгэ үгэhэн байна. Тэ-рэ орон дотор hунгалтада ехэ бэлэдхэлэй ябажа бай-hан тухай хөөрөөд, Эрхүү-гэй hунгуулиин 10-дахи ок-ругhoo СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуу-дай Соведэй депутадта кан-дидадаар дэбжүүлэгдэhэн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо, РСФСР-эй Верхов-но Соведэй Президиумэй Тү-рүүлэгшэ **Михаил Алексеевич Ясновой** кандидатурые дэм-жэхыень уряалаа.

Удаань Хужарай сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүү-лэгшэ Н. П. Леонтьев үгэ абажа, нүхэр М. А. Ясно-вой ехэ ажал ябуулга тухай тодорхойгоор хөөрөөд тэ-рэнэй кандидатурые халуу-наар дэмжэжэ байhанаа мэ-дүүлээ. Мүн тэрэнэй hүүл-дэ үгэ абаhан совхозой ме-ханик В. Д. Хайдаков бо-лон отделениие эрхилэгшэ С. Д. Бартаев гэгшэд энэ дэбжүүлгые гүйсэд дэмжэ-нэбди гэжэ мэдүүлhэн байна.

Суглаан нүхэр М. А. Яс-новые дэбжүүлхэ гэhэн hа-намжа дэмжэхэ, тэрэнэй этигэмжэтэ нюураар гара-жые даагша А. Б. Сушке-евые hунгаха, hунгалтын ур-да тээхи окружной зүблөөн-дэ Д. И. Тышкеевые тү-лөөлэгшөөр hунгаха гэhэн шиидхэбэри абаа.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

Н АЛХАМУУДЫНЬ ЭРШЭТЭЙ

н холимол тэжээ-д республикымнай уу предприятинуу-юм. Ашаглалгада rhaaнь хойшо орой-бан жэлhээ халта саг үнгэрбэ. Гэ-э завод ганса рес-аа бэшэ, харин а зүгэй, Примо-арай, Кемеровскэ ажахынуудта шу-эгтэй малай холи-л эльгээдэг болон-рэгшэ жэлдэ тус проектнэ хүсэндөө оhон тухай мэдээ-.

шубуунай, бодо лимол тэжээл, тэ-логтой витаминта үйлэдбэрилэгдэдэг хэрэглэгдэдэг түү-еспубликын колхоз, аа асаргадана. Аса-ороohо тарянай машинаhaa буул-автоматическа ту-нёдондо эндэ тод-колхоз, совхозуу-инанууд haатахаяа н вагонуудhaa ашаа «ТСЦ-175», «ТСЦ-100» түхэлэй хоёр транспортер та-бигдаа. Тиигэжэ вагонууд 2,5 дахин түргөөр ашаанhaa hул-лагдана. 1984 ондо вагонуу-дые 18 минута соо ашаан-haaнь сүлөөлхэ гидравличе-ска түхеэрэлгэ тодхогдохо юм.

Үйлэдбэриин цех заводой гол участок болоно. Эндэ дүрбэн звено хүдэлдэг юм. Бүхыдөө тэдэнэр В. В. Са-марцевай ударидалга доро нэгэ комплексно бригада бо-ложо нэгэдэнхэй. Тиин тус бригада хамтын подрядаар, ажалда хүн бүхэнэй хабаа-даhанай коэффициентээр са-лин хүлhэеэ хубаажа абана.

Бригадын дүрбэн звеногой хоорондо социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй. Тэрэнэй дүн-гүүд декада бүхэндэ согсо-логдодог юм. Абаhан социа-лис уялгануудайнгаа нэгэхэн бүлэгые дүүргэжэ шадаагүй звено түсэбөө хэды дүүргээ-шье haa, урмашуулгын шан-да хүртэдэггүй.

Хамтын подрядаар, эсэсэй дүнгөөр салингаа тоолон хү-дэлхэдөө хүнүүд журамтай болоо. Нэн түрүүн хүдэлмэ-риин сагай минута бүхэн сэгнэгдэдэг, хүдэлмэришэн бүхэн олон мэргэжэлээр хү-дэлдэг болонхой. Голодоhо гаргаха ушар огтолон усад-хагдажа, муу шанартай про-дукциин хэмжээн бага болоо.

Шулуутын завод үшөөл за-луу. Коллективыньшье мүн лэ залуу. Хүдэлмэришэдэй дунда зэргын наhан 25—30 болоно. Гэбэшье тэдэнэр даалгагдаhан ажалдаа харюу-салга ехэтэйгээр хандадаг, заводойнгоо нэрэ хүндые са-хидаг зон юм. Жэшээлэн хэ-лэбэл, Владимир Унагаев, Лю-бовь Алексеева, Галина Бад-маева, Алексей Кравцов, Вла-димир Поварницын гэгшэд оролдосотой бэрхэ ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг бай-на. Мүн олонхи залуушуулда хүтэлбэрилхы тушаалнуудшье найдагданхай. Тэдэнэй тоодо заводой ахамад инженер Фе-дор Семенович Зайцев, за-водой лабораториин начальник профсоюзай түрүүлэгшэ Ма-рия Семеновна Покацкая гэг-шэдые нэрлэмээр.

Зүүн Сибириин технологиче-ска институт hаяхан дүүргэ-hэн Мария Покацкая заво-дой лабораториин коллекти-вые толгойлдог юм. Энэ үй-лэдбэриин тон харюусалгатай участок. Заводто асарагдадаг түүхэй эдэй, тэрээнhээ улам-жалан гаргагдаhан продук-циин шанарые энэ лаборато-риин басагад наринаар шал-гадаг.

Социалис мүрысөө эршэ ехэтэйгээр эмхидхэн ажалла-hанай ашаар заводой кол-лектив үнгэрэгшэ жэлдэ хо-лимол тэжээл үйлэдбэрилхэ түсэбөө 101,7 процент, худал-даха түсэбөө 102, 8 процент дүүргэнхэй. Энэ амжалта түй-лаха хэрэгтэ үйлэдбэриин цехэй А. Кравцов С. Рапопин гэгшэдэй ударидадаг бригa-данууд горитой хубитаяа оруулhан байна.

Ажалай амжалтанууд тус коллективтэ яhала бии. Теэд ажалшадай ажаhуудалай эрхэ байдал үшөөл гүйсэд hайжа-руулагдаагүй байhаар. Жэ-шээлэн хэлэбэл, эндэ hургуу-ли, хэлхээ холбооной отде-лени үгы. Хүдэлмэришэдэй поселогто телефон табигдаа-гүй байhаар. Эдэ бүхы шал-тагаануудhaa уламжалан, кадрнуудай асуудалшье үшөөл гүйсэд шиидхэгдэнэгүй.

Д. ДАШИЕВ.

ВЕТЕРАНУУДТАЙ УУЛЗАБА

Манай комбинадай агитпункт соо оромсоор «СССР-эй Конституци — ажал хэрэгүүдэймнай эшэ үндэhэн», «СССР-эй эб найрамдалта гадаадын политика мандаха болтогой!» гэhэн лозунгнууд hунгагшадай анхаралые татадаг. Тэрэнэй хажуугаар удхыень тайлбарилhан олон материалнууд табяатай. Сүлөөтэй сагтаа хүн зон орожол байдаг гээшэ.

Агитпунктын түсэбөөр залуу hунгагшадтай ябуулагдаха хэмжээнүүд хараалагданхай. Тэдэнэй нэгэниинь hаяхан үн-гэрбэ.

Үдын хоолой забhарлалай үедэ комбинадай залуу hунгаг-шад, агитаторнууд ажалай ветерануудтай уулзахаяа агит-пунктда ерэбэ.

Уулзалгын эхиндэ комбинадаймнай үнинэй хүдэлмэрилэг-шэ, мебельнэ фабрикын парторг ябаhан Фома Изотович Кушнеревто үгэ үгтэбэ. Энэ хүмнай бүри олон шатын, сэ-хэ бэшэ hунгалтануудые эмхидхэлгэдэ хабаадаhан ха юм. Тиимэ hунгалтанууд тухай мүнөө үеын залуушуулай олон-хинь дуулаашьегүй байха. Түрүүшын зарлалай Верховно Со-ведэй hунгалтын үедэ Фома Изотович hунгуулиин участко-во комиссиин түрүүлэгшэшье, агитаторшье байhан юм. Ии-мэ ехэ дүй дүршэлтэй хүнэй хөөрөөе залуушуул амяа абан-гүй шагнаба.

Партиин ба ажалай ветеран Н. А. Паньков 1937 ондо 18 наhандаа СССР-эй нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй hунгалтада хабаадаhан намтартай. Үгэ хэлэхэдээ, тэрэ үе-hөө мүнөөдэр хүрэтэр болоhон хубилалтанууд тухай залуу агитаторнуудта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Тиихэдэ мүнөө доодо складай шалгагшаар хүдэлдэг ажалай ве-теран Ф. А. Тюрюханов урдань залуу hунгагшадтай, комсо-молшуудтай ябуулдаг хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай хөө-рэжэ үгөө.

Ветерануудай үгэ хэлэhэнэй удаа залуушуул тэдээндэ олон асуудалнуудые табижа, hонирхолтой харюунуудые аба-hан байна..

Ф. АБРОСОВ,
Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадай агитпунктые даагша.

ЗУРЫНАЛ, ЗУРЫНАЛ ХАРГЫМНАЙ

Үйлэдбэрилгын гол хүсэниинь хүн, тэрэнэй ажал хүдэлмэринь гээшэ ааб даа. Ушар ёһо мэдэхэ, журам сахиха, ажалдаа зохёохы ёһоор хандаха гээшэ совет хүнүүдэй гол шухала зорилго мүн болоно, — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, ССЕР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андропов КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленум дээрэ тэмдэглээ бэлэй. Зүб даа. Даажа абаһан ажал хэрэгтээ бидэ ямараар ханданабибди? Эндэһээл ажалай амжалтанууд эхитэй.

Харюусалгаяа сэдьхэл зүрхөөрөө мэдэржэ, үнэн сэхээр, оролдосотой шангаар хүдэлһэн хүдэлмэришэд хаанашье, хэзээдэшье амжалта туйлаһан лэ байдаг шуу. Хараад үзэгты даа. БАМ-ай Буряадай участок дээрэ 60 гаран үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд асари ехэ хэмжээнэй ажал хүдэлмэри хэжэ байна. Олон мянган хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл гарган, эршэ зоригтойгоор ажаллажа байхыень харахадаа, манай комсомол-залуушуулай бригадын коллектив урмашажа, түмэр харгын рельс табиха ажалаа һайн шанартайгаар, түргэнөөр хэхэ гэжэ яһала оролдоно. Бригадымнай коллектив 1979 оной январь һарада эмхидхэгдэжэ, Дабааһаа Байгалай эрье тээшэ түмэр харгы табижа эхилээ бэлэй. Түрүүшын жэлдэ 50 километр зайда рельс табижа, Северобайкальск город хүрөөбди. Удаадахи, 1980 ондо Байгалай хойто эрьеэр Кичерэ хүрэтэр түмэр харгы баригдаа. Хүүргэ баригшад, түмэр замай далан бэлэдхэгшэд, рельс табигшад дундаа нягта барисаатайгаар, эбтэй этэйгээр ажаллаһан дээрэһээ 1981 ондо 116 километр рельс табижа, Шэнэ Уоян хүрөө һэн. 1982 ондо 106 километрэй зай дабажа, Хойто Муяын баруун хормойдо хүрэжэ ерээ һэмди. Километрнүүд.... километрнүүд. БАМ-ай хүнгэн бэшэ километрнүүд...

Буряадай участогай барилгашад Хойто Муяын хаданууд дээгүүр, тоннельнүүдые тойруулан, 27 километрэй зайда түмэр харгы бариха даабаряа байгша оной мартын 20-до амжалтатайгаар дүүргээ бэлэй. Холын Муя нютагта ашаанай поезд хүрэжэ ерээ. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярай һайндэртэ ашаанай поезд Муякан станци хүрөө бэлэй. Үдэр хоногуудай ошохо тума түмэр харгы зүүн зүг тээшэ хурдан түргэнөөр һунана. «Нижнеангарсктрансстрой», «Забайкаллесстроймеханизация», «Мостострой-9», «Трансвзрывпром» трестнүүдэй хүдэлмэришэд дундаа мүрысэн, ажалай, гүрэнэй, технологическа журамуудые шангадхаһанай ашаар лэ һүүлэй сагта яһала гэмгүй үрэ дүнгүүдые туйлажа, түмэр харгы бариха даабари дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулна.

Үнгэрэгшэ жэлэй хугасаа соо 140 километртэ түмэр харгы табижа, Таксимо станцида хүрөөбди. Энэ БАМ-ай Буряадай участогта урдань туйлагдаагүй амжалта.

Түмэр харгы хурдан түргэнөөр барижа, гүрэнэй даабари дүүргэхэ хэрэгтэ манай комсомол-залуушуулай бригадын коллектив хубитаяа оруулалсана. Дүршэл шадабаритай, бэрхэ хүдэлмэришэн, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат А. В. Бондарь манай бригадые 1979 оной январь һараһаа хойшо толгойлно. Александр ажал хүдэлмэри эмхидхэхэдээ яһала шадамар. Бригадымнайшье гэшүүд, бүхы хүсэ шадалаа ажал хэрэгтээ зорюулжа, һэшхэлтэйхэнээр хүдэлдэг. Володя, Женя Графовууд, Иван Машков, Володя Снеговой, Александр Рапопорт. Залуушуул аад, ямар һүбэлгэн, ажалша бэрхэ хүдэлмэришэд гээшэб! 80-аад оной ёһотойл корчагинецууд. Ажалай гараа һаа, унтаха хэбтэхэеэшье марташа. Иимэ баатарлиг хүбүүдээр хада уулануудые гаталан, олохон бэрхэшээлнүүдые дабан гарагдаа. 1981 оной декабрь һарада Шэнэ Уоян шадар түмэр харгы табижа байхадамнай хүндэшэг ушарнууд дайралдаа. Газаа 45—50 градус хүрэтэр хүйтэн буужа, саһан ехээр ороо. Түмэр харгын рельс табихал хэрэгтэй. Һүниндөө, электрын гэрэл носоожо байгаад, хүдэлөө һэмди. Сүүдхын туршада 3700 метрэй зайда рельс табижа, Бүхэсоюзна рекорд туйлаа бэлэйб. Энээнһээ һүүлдэшье бэрхэшээлнүүд. олон удаа дайралдаа ааб даа. Элдэб шалтагаан бэдэрхэ, һулаханаар хүдэлжэ, гүрэнэй даабари дүүргэхэгүй ушар манай бригадын гэшүүдэй зүгһөө үзэгдөөгүй. Дабааһаа Муяын гол хүрэтэр олон зуун километр зай дабагдаа, асари ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Бригадымнай гэшүүд дундаа тон эбтэйгээр, бэе бэедээ туһалалсан, хүдэлнэ. Дүрбэн жэлэй туршада гансашье хүн бригадымнай коллективһээ гаража ошоогүй. Энэ тон ехэ удха шанартай.

Хэнэйшье мэдэһээр, бидэ хүн зоной байдаг һуудаг газарһаа холо ажалланабди. Хэдэн арбаад хоногто гэр бүлэеэ хараха, үзэхэгүй ушар гарадаг. Бидэнэй ажал хэрэг тушаа «Нижнеангарсктрансстрой» трестын захиргаан, партком, профком, комсомолой комитет саг үргэлжын һанал табидаг. Ажалай һүүлээр һайнаар амарха арга боломжо бии. Өөрын улаан булантайбди. Эндэмнай кино харуулдаг. Телевизоршье бии. Газетэ, журнал, ходол асаргадажа байдаг.

Манай бригадын партийна бүлэгые даагша Александр Рапопорт бэрхэ эмхидхэгшэ мүн. Сахилгаан хуудаһа, ханын газетэ саг болзортонь гаргаад лэ байха. Ажал хэрэгтээ тиимэ нэгэ хайша хэрэгээр хандаа һаа, саг дары ханын газетэдэ шүүмжэлэгдээд лэ байхаш. Партийна суглаануудаа ехэ һонирхолтойгоор үнгэргэдэг. Бригадымнай коммунистнууд тэндэ тоосодог заншалтай. Суглаанууд дээрэ һайн дурадхал, һанамжанууд оруулагдажа, ажал хүдэлмэриез эмхидхэхэдээ, хараада абтадаг. Бригадын соведэй хүдэлмэри мүн лэ эдэбхитэйгээр ябуулагдана. Манай үнинэй хүдэлмэришэн Владимир Графов соведэй хүдэлмэриие һонирхолтойгоор эмхидхэжэ, ажалай, технологическа журам шангадхаха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Бригадын соведэй дурадхал болон үүсхэлээр бидэ Тайшедэй шпала гаргадаг заводой, Новокузнецкын металлургическа комбинадай рельс хэдэг цехэй хүдэлмэришэдтэй ажалай хэлсээ баталаад, дундаа ябалсажа, мүрысөөнэй дүүргэлтые шалгалсадаг, дүй дүршэлөө хубаалдадаг заншалтай болонхойбди. Тайшедэй шпала гаргадаг заводой коллектив түсэбһөө үлүү ехээр гаргаһан продукцияа сэхэ Буряадай участок эльгээдэг юм. Жэлэй эхинһээ аяар 350 мянган шпала абаабди.

Бригадын соведэй дурадхалаар хүүргэ баридаг 53-дахи, 44-дэхи, 45-дахи отрядуудай, оньһожоруулагдамал 138-дахи, 135-дахи колоннонуудай коллективүүдтэй ажалай хэлсээ баталаад, бэе бэедээ туһалалсан, ажалланабди. Энэ дээрэ дурдагдаһан ажалша коллективүүд арга боломжонуудаа сүм хэрэглэжэ, түмэр харгын рельс табиха хүдэлмэрииемнай минутыншье туршада һаатуулаагүй. Ажалша коллективүүд дундаа нягта барисаатайгаар ажаллахадаа, эгээл һайн үрэ дүн туйладаг шуу.

1983 ондо Таксимо хүрөөд, энэ жэлдэ Витим мүрэнһөө саашань рельс табижа, Шэтын участогай хүдэлмэришэдтэй уулзажа, БАМ-ай харгыгаар ашаанай поезднуудые Амар мүрэн хүрэтэр ябуулха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ зорилготойбди.

Я. ОГОРОДНИЧУК,
барилга-хабсаралгын 591-дэхи поездын хүдэлмэришэн, коммунис ажалай ударник.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАДАЙ ҮГЭ

ОРОЛДОСЫН З
АМЖАЛ

Октябриин Агуухэ революциин үлгы—Ленинград хотын ажалшад Буряад ороной ажалшадтай үнинһөө хойшо холбоо барисаатай юм. Түрүүшын түсэбтэ табан жэлнүүдэй туршада Ленинградай хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд Буряад орон ерэжэ, шэнэ завод, фабриканuудые барилсажа. колхоз, совхозуудые байгуулалсажа, залуу республикын хүгжэнги экономикотой болохо хэрэгтэнь ехэ туһа хүргэһэн байха. Буряад ороной хойто нютагуудаар БАМ-ай барилгын эхилхэдэ, Ленинградай ажалшад Байгалай хойто эрьедэ шэнэ һайхан город бодхоохо гэжэ шиидээ бэлэй. 1975 оной зун Байгалай хойто эрьедэ залуу барилгашадай түрүүшын отряд буужа, байрын гэрнүүдые, промышленна объектнүүдые бодхоожо эхилээ. Үдэр хоногуудай урилдан ошохонь түргэн лэ байна даа. Байгалай хойто эрьедэ үндэр сагаан гэрнүүд ербын бодоно.

Манай Ленинградай заводуудай, комбинадуудай, нэгэдэлнүүдэй коллективүүд барилгада хэрэгтэй бүхы материал: хадааһанһаа эхилээд, үүдэнэй барюул хүрэтэр, 120 квартиратай байрын гэрэй ханануудые, таһалгануудые, шифер, рамануудые сүм эльгээнэ. Барилгын эмхинүүд эрхим һайн мэргэжэлтэй, шадамар бэрхэ хүбүүд, басагадтаа холын хойто нютагта бүхэли город бодхоохыень найдаба ха юм. Хамта хүдэлдэг нүхэдэйнгөө этигэл найдалые үнэн сэхээр, оролдосотой шанга ажалаар харюулха гэжэ манай «ЛенинградБАМстрой» гэжэ оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын хүдэлмэришэд яһала оролдоно гээшэ.

Ленинградай гэр баридаг 2-дохи комбинадай залуу хүдэлмэришэн Василий Аркадьев бүри 1975 онһоо Хойто-Байгалда барилга хэнэ, сугтаа хүдэлдэг нүхэдэйнгөө һайшаал магтаалда хүртэнэ. 120 бүлэ айлнуудай орохо томо панельнэ түрүүшын гэрэй торхые хабсаргалсаа бэлэй. Мүнөө Василий Аркадьевич 20 хүнһөө бүридэһэн бригадые толгойлон гүн тайгын дунда үндэр сагаан гэрнүүдые хабсаргана. Хэрбээ түрүүшын гэрэй торхые 8 һарын туршада хабсаргаһан байбал, мүнөө иимэ гэрнүүд 70—80 үдэрэй туршада хабсаргагдана. Василий Аркадьев, тэрээнтэй суг хүдэлдэг хүдэлмэришэд хэтэдээ гэдэдэггүй газар дээрэ олон дабхар гэрнүүдые бариха баян дүршэлтэй болонхой. Хойто-Байгалай газар 5—9 балл хүрэтэр хүдэлдэг гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Тиимэһээ гэрнүүд тон бүхэ байхаар баригдаха ёһотой болоно бшуу. Василий Аркадьевай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд энэ хүнгэн бэшэ зорилгоёо бэелүүлжэ шадана гээд хэлэхэ байнаб.

В. М. Василевскиин хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив баһал томо панельнэ гэрнүүдэй торхо хабсаргажа, муу бэшэ үрэ дүн туйлана. В. П. Аркадьевай бригадын коллективтэй мүрысэдэг. Хоорондоо ажалай хэлсээ баталхадаа, бүхы техникээ хоёр, гурбан халаанай туршада ашаглаха гэжэ тогтооһон байгаа. Тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлнэшье. Эдэ хоёр бригадын коллектив Северобайкальск городто томо панельнэ 22 гэрэй торхо, 280 үхибүүдэй байха 2 сад-яслиин, 1120 үхибүүдэй һураха дунда һургуулиин байшан бодхоогоод байна.

Ленинградай барилгашад социалис мүрысөөндэ тон эдэбхитэйгээр хабаадажа, үдэр, недели бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Байгалай хойто эрьедэ ербын бодоһон үндэр сагаан гэрнүүд бидэнэй оролдосото ажалай үрэ дүнгүүдые гэршэлнэ.

Гэрнүүдэй һуури табигшад, хабсаргагшад, дотор талын хүдэлмэри дүүргэгшэд, электригүүд, сантехнигүүд болон бусад мэргэжэлтэд байрын гэрнүүдые саг болзортонь, эрхим сэгнэлтэтэйгээр ашаглалгада тушааха гэжэ эрмэлзэнэ.

Зүгөөр хамаг юумэн һанаһан соо болодоггүйнь муутай. Хэрбээ томо панельнэ, 22 гэрэй хабсаргагдаһан һаа, тэрэнэй оройдоо арбаниинь ашаглалгада тушаагдаа. Яахадаа? Дотор талын хүдэлмэри хэхэ болоходо, олон бэрхэшээлнүүд дайралдана. Котельнэнүүдэй бага хүсэтэй дээрэһээ боложо, үбэлдөө гэрнүүд соо хүйтэн байдаг. Тиимэһээ шэрдэхын, ханануудые штукатурдахын аргагүй.

Үбэлэй богони үдэрнүүдтэ дотор талын хэгдэдэг хүдэлмэри унжагайрна бшуу. Заримдаа элдэб материал дуталдадаг байха юм. Эдэ бүгэдэ бидэнэй штукатурщигуудай, шэрдэгшэдэй, шалануудые паркедээр хушагшадай ажалда ехэ һаад ушаруулна.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

ТУЙЛАҺАНАА АРЬБАДХАХА

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэл түгэсэжэ, республикын колхоз, совхозуудай, гүрэнэй бусад ажахынуудай мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха 1983 оной түсэб даабаринуудые дүүргэлгын дүн согсологдобо. Буряадай статуправлениин мэдээсэһэнэй ёһоор үнгэрһэн жэлдэ республикын ажахынууд бүхыдөө 68.197 тонно мяха (амиды шэгнүүрээр) гүрэндэ худалдажа, жэлэй түсэбые 100,3 процент дүүргэбэ. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулбал 11 процентээр ехэ мяхан тушаагдаа. Республикын 14 районой малшад түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэө. Гүрэндэ тарган мяха тушааха хэрэгтэ Зэдын, Загарайн, Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Хоринн болон бусад районуудай ажахынууд горитойхон хубитаяа оруулаа. Тиихэдэ Яруунын, Кабанскын, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Түнхэнэй районууд жэлэйнгээ түсэбые дүүргэжэ шадаагүй. Ушарынь гэхэдэ, дурдагдаһан районуудай олонхи ажахынуудта мал шахан таргалуулжа, хүндэ шэгнүүртэйгээр гүрэндэ худалдаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаагүй. Ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ, мэргэжэлтэдтэ, мал адуулагшадта гүрэнэй түсэб дүүргэхэ талаар шанга эрилтэ табигдаагүй.

Үнгэрһэн жэлдэ мяханай пунктнуудта тушаагдаһан малай шэгнүүр үшөөл бага байгаа. Гүрэндэ худалдагдаһан эбэртэ бодо малай тус бүриин шэгнүүр дунда зэргээр 321 килограмм, гахайн — 87 килограмм болоо. Загарайн, Захааминай Баргажанай районууд арайхан гэжэ гурбан зуун килограммда хүрэһэн үхэрнүүдые тушаагаа.

1983 ондо республикын ажахынууд гүрэндэ 786 тонно һү худалдажа, жэлэй түсэбэй дүүргэлтые 102 процент болгоо, урзанда жэлэйхитэй сасуулхада, 3 процентээр дээшэлһэн байна. Зэдын, Загарайн, Хурамхаанай, Мухар-Шэбэрэй, Хойто-Байгалай, Хоринн болон бусад районуудай мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд амжалтатайгаар хүдэлжэ гараа. Баунтын, Яруунын, Сэлэнгын, Түнхэнэй, Улаан-Үдын районууд һү худалдаха түсэбтэ даабаряа дүүргэжэ шадаагүй. Эндэ зарим ажахынуудта үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ асуудалнуудта анхарал багаар хандуулагдаһан, малай тэжээл бүйлуулха цехүүд муугаар хүдэлгэгдэһэн байха юм.

Нёдондо республикамнай гүрэндэ 26.900 центнер нооһо худалдажа, түсэбөө 100 процент дүүргээ гэхэ гү, али урзанда жэлэйхиеэ нэгэ процентээр үлүүлһэн байна. Бэшүүрэй, Зэдын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын районуудай хонишод түсэб даабаряа үлүүлэн дүүргэһэн алдартай. Тиихэдэ Хэжэнгын, Яруунын, Түнхэнэй районууд гүрэндэ нооһо худалдаха түсэбөө дүүргээгүй байха юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ республикымнай шубуу үсхэбэрилдэг ажахынууд 154.784 мянган үндэгэ тушаажа, түсэбөө 103 процент дүүргээ. «Птицепром» трестын мэдэлэй шубуунай фабриканууд булта түсэбтэ даабаряа бэелүүлжэ шадаа. Улаан-Үдын, Торниин, Загарайн шубуунай фабрикын коллективүүд амжалтатай хүдэлжэ гараа. Хамта дээрээ түсэбһөө гадуур 3784 мянган үндэгэн гүрэндэ тушаагдаа.

Республикын олон ажахынуудта мал ажалай продукциин шанарые һайжаруулха талаар горитой хүдэлмэри ябуулагдаа, шэнэ, түрүү технологи нэбтэрүүлэгдээ, ажалай эмхидхэл һайжараа. Ажахын һалбаринуудта хамтын подряд, һү үйлэдбэрилгын поточно-цеховэ технологи, мал шахан таргалуулха тусхай талмайнууд олоор түхеэрэгдэнэ. Эдэ шэнэ онол аргануудые саашадань улам нарижуулжа, Мал ажалые промышленна үндэһэ һуури дээрэ хүгжөөхэ гээшэ гол шухала зорилго болоно.

Республикын районуудай мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха 1983 оной түсэбэй дүүргэлтэ (процентээр).

Районууд	Мяхан	Һүн	Үндэгэн	Нооһон
1. Баргажанай	102	105	—	100,1
2. Баунтын	107	88	—	—
3. Бэшүүрэй	104	108	—	105
4. Зэдын	109	116	109	106
5. Яруунын	78	85	—	82
6. Загарайн	109	110	110	100
7. Захааминай	102	102	—	103
8. Кабанскын	98	103	—	—
9. Хэжэнгын	77	107	—	85
10. Хурамхаанай	100,2	112	—	100,3
11. Хяагтын	102	107	—	104
12. Мухар-Шэбэрэй	105	112	—	104
13. Ахын	102	101	—	147
14. Прибайкалиин	104	100	—	—
15. Хойто-Байгалай	109	139	—	—
16. Сэлэнгын	86	96	—	100
17. Түнхэнэй	86	93	—	96
18. Улаан-Үдын	108	88	102	103
19. Хоринн	105	114	102	100,4
Республика бүхыдөө	193,3	102	103	100

ҺААЛИШАДАЙ ХУБИТА

Улаан-Үдын районой «Заветы Ильича» совхозой һаалишад арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлые ажалай үндэр амжалтануудаар угтан абаа. Энэ ажахын һү һаалиин 3 фермын 36 хүдэлмэрилэгшэдэй олонхидынь үнгэрһэн жэлэйнгээ түсэбые үни хада дүүргэөд, шэнэ жэлэйнгээ түсэбөөр ажаллажа байһан юм. 3-дахи фермын һаалишад Л. Б. Бадмаева, Н. Н. Базарова, Ц-Б. Бадмаева гэгшэд жэлэйнгээ түсэбые аяар ноябрь соо дүүргээ һэн. Буряадай комсомолой шангай лауреат Надежда Базарова бүхыдэнь 426 центнер һү һааха түсэбтэй байһан һаа, тэрэнээ 485 центнертэ хүргэжэ шадаа. Людмила Бимбаевна Бадмаева гүрэндэ һү худалдаха талаар үнгэрһэн жэлэйнгээ түсэбые 2 тонноор үлүүлээд, энэ жэлэй тоосоогоор ажаллажа эхилһээр үнинэй юм.

Фермын коллектив абаһан уялгаяа холо үлүүлэн дүүргэнхэй. Эндэ фермые даагшаар үнихэнэй хүдэлдэг, районно Соведэй депутат Дымбрынжап Будажаповна Раднаевагай габьяа ехэ.

Ажахын 1-дэхи болон 2-дохи фермынхид үнгэрһэн жэлдэ мүн лэ амжалтатайгаар ажаллаа. Хурамшын фермын һаалишад Бимба-Доржо Пурбуев, Надежда Пурбуева гэгшэд абаһан уялгаяа ноябрь һарада дүүргээ һэн. Комсомол хүбүүн Бимба-Доржо Пурбуев дүн хамта 36922 килограмм һү һааха түсэбтэй байгаад, тэрэнээ 2 мянгаар үлүүлээ. Тиихэдэ Надежда Пурбуева 21210 килограмм һү һааха һаа, түсэбөө аяар 6082 килограммаар үлүүлжэ, түрүүшүүлэй тоодо ороо. Һаалишад М. А. Цыренжапова, М. Д. Пурбуева, Ц-Д. Б. Чойсоронова, М. П. Кишектуева гэгшэд мүн лэ сагые ахин ажаллана.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтые ажалай үндэр амжалтануудаар угтахын түлөө ажахын һаалишад эрмэлзэн ажалланад.

Х. ДОРЖИЕВА.

АЖАЛААРАА АЛДАРШАҺАН

Мал ажалда хүдэлдэг хүнүүд хонишодой хүдэлмэриие эгээл хүндэдэ тоолодог гээшэ. Энэншье зүбтэй. Юуб гэхэдэ, хонишод түхэрсэн жэлэй туршада амаралтагүйгөөр хүдэлдэг байна. Энэшье удаа Хэжэнгын районой Ушхайтын совхозой түрүү хонишон Ширзагар Батуевич Жалсараевтай уулзажа, ажал хүдэлмэрэерынь һонирхоходоо, жэл бүри хайшан гэжэ зуутанай зэргэдэ гарадагыень мэдэхэ, тэрэнэй дүй дүршэлтэйнь танилсаха хүсэлтэй байһанаа мэдүүлээ һэм.

— Минии ажалда тиимэшье «нюуса» юумэн байхагүйл даа. Хэһэн хүдэлмэридөө эзэн ёһоор хандабал, һүүлэйнь һүүлдэ амжалта заатагүй ерэдэг ха юм. Би арбан табан жэлэй хугасаада ажахынгаа гол баялиг болохо хонии һүрэгые эрхилжэ ябанаб. Тэрэнэйнгээ һүүлээр долоон жэлдэ зуун эхэ хонии бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абанаб. Ерэхэшье жэлдэ энэ харааһаа доошоо орохогүй хүн аабзаб даа. Ямаршье ажалда амжалта минии хүрэжэ ерэдэггүй. Манай бригада жэл бүхэндэ үбһэ тэжээлэй бааза байгуулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг,—гэжэ ахалагша хонишон хэлээ бэлэй.

Үнэхөөроошье зүб лэ даа. Үбһэ тэжээл элбэгээр нөөсэлбэл, ямаршье үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ аргатай болохош. Тэрээндэ 170 гектар сабшалан даалгагданхай юм. Энэ газарайнгаа хүрьһыень һайжаруулха талаар яһала ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байна. Үбэлэй һарануудта тошо халяана, саһа тогтооно, хабартаа хүсэд хүрэхөөр үһална. намартаа нуга сабшалан дээрээ үтэгжүүлгэ оруулна. Ингэжэ тэрэнэй хүдэлхэдэнь, баян ургаса абтана бшуу.

Ширзагар Батуевич бүлынхидөө бригада болгон эмхидхэжэ, сабшаланайнгаа ногооё хуряадаг гуримтай юм. Тиимэһээ ахалагша хонишондо мөөртэй трактор даалгагданхай, мүн бусадшье техникэ гүйсэдөөр үгтэнхэй. Үбһэ хуряаха хүдэлмэреэ тэрэ богони болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэхые оролдодог юм. Энэ жэлэй зун, намарынь ехэл бороо хуратай байжа, бага-сага һаад ушаруулаа. Хэды иимэ хүндэ хүшэр байдалай тохёолдоошье һаань, нүхэр Жалсараев һайн шанартай үбһэ һүриижэ абаа.

Мүн лэ эдэнэр хурьга абаха хаһадаа эрхим бэлэдхэлтэйгээр хүрэжэ ерэдэг. Хонидойнгоо, хурьгадайнгаа байра байдалыень эртүүр заһабаридлаг, үбһэ тэжээлээ хүсэд хүрэхөөр шэрэжэ оруулдаг байна. Ахалагша хонишоной наһанай нүхэр Прасковья Баяновна хурьга абаха талаар нилээд дүршэлтэй юм.

Байгша ондо тус бригада зуун эхэ хонии бүриһөө дунда зэргээр 125 хурьга абажа түлжүүлээ, хонии бүриһөө 3,6 килограмм нооһо хайшалжа тушаагаа, хурьган бүхэнэйнгөө шэгнүүрые эхэһээнь һалгаахадаа 22 килограммда хүргөө. Ерэхэ жэлдэ энэ туйлаһан дүнгөө бүри батадхаха хүсэлэнтэй мүнөө тэдэнэр ажаллажа байнхай.

Ширзагар Батуевичын үхибүүд сүлөөтэй сагтаа гэртэхиндээ ерэжэ, хамһалсадаг юм. Энэ жэлдэ Зугдырма басаганиинь хурьгашанаар хүдэлөө һэн. Ёндон хүбүүнинь нютагайнгаа һургуули дүүргэһээр намар болотор эхэ эсэгэтэеэ хүдэлөө. Мүнөө тэрэ Совет Армиин уялгата албанда мордонхой. Ингэжэ тэрэнэй өөрынгөө үхибүүдые шэлэһэн мэргэжэлдээ һургажа байһаниинь һайшаалтай.

Байгша ондо Ш. Б., П. Б. Жалсараевтан амжалта туйлаһанайнгаа түлөө СССР-эй ВДНХ ошохо түлөөһэгүй путёвкоор шагнагдаһан байна. Һаяхан Ширзагар Батуевич Ажалай Алдар Солын 3-дахи шатын орденоор шагнагдаба.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

ЭРДЭМ, ТЕХНИКЫН ХҮГЖЭЛТЭ ТУХАЙ

ГАЗАРАЙ ДУЛААНҺАА АБТАДАГ ЭЛШЭ ХҮСЭН

50-аад жэлэй саана нефть бэдэрэгшэд Баруун Сибирьтэ түрүүшын үеэр үрэмдэһэн газарһаа халуун уһа гаргахадаа, хэнииньшье баярлаагүй бэлэй. Тэдээндэ гансал нефть хэрэгтэй байгаа ха юм. Тиихэдээ газар дороһоо гараһан халуун уһан нефть гү, али газһаа дутуугүй сэнтэй байха юм гэжэ тэдэнэй хэнэйньшье ой ухаанда ороогүй һааб даа. Сибириин газар дорохи халуун уһанай нөөсэ угаа ехэ юм. Эндэ хэр угһаа хойшо халуун булагууд барагдашагүй ехээр бурьялан гаража байдаг.

Сибириин газар дорохи уһан далайн хизаар хилэнь карта дээрэ зураглагданхай. Тэрэнэй талмай гурба миллион дүрбэлжэн метр болоно. Тиихэдээ Дундадын далайн эзэлдэг дайдаһаа ехэ болодог юм.

Халуун уһата далайн гүн гүнзэгынь хэмжэгдэжэ үшөөл бираагүй байна. Мэргэжэлтэд һүүлэй саг болотор эдэ элшэ хүсэнүүдэй эхи үндэһэнүүдые «ойлгоогүй» байһаниинь халагтай. Гэхэтэй хамта, шэнжэлгэнүүдэй харуулһанай ёһоор, газар дэлхэйн бүхы нютагуудта тиимэ эхи үндэһэнүүд бии байна.

Манай орон дотор, Камчаткада, бишыхан ГеоТЭС-Паужетскэ станци үнихэнэй хүдэлжэ байдаг юм. Газар дороһоо ууралтай бусалма халуун уһан гаража байдаг юм. Түхеэрэлгэ соогуур тэрэнэй гарахада, ууралыень уһанһаа илгаад, турбина руу сорьюулна. Энэ уһые тосхоной байрын гэрнүүдтэ, теплицэнүүдтэ хэрэглэнэ.

Манай орон дотор 50-аад онуудта геотермальна элшэ хүсые промышленна гуримаар хэрэглэжэ эхилһэн байна. Тепличнo-парниково ажахыда, мал ажалай фермэнүүдые дулаасуулгада, байрын гэрнүүдые ба засаг захиргаанай байшангуудые дулаасуулгада, нефть буилуулдаг, эдеэ хоолой, текстильнэ промышленностиин предприятинуудтахи технологическа ажал хүдэлмэринүүдтэ халуун уһан ехээр хэрэглэгдэнэ. Дагестанда, Грузида, Арменидэ, мүн оронoймнай бусад хэдэн районуудтахи арадай ажахыда газарай дулаае хэрэглэжэ заншанхай.

Г. М. Кржижановскиин нэрэмжэтэ Энергетическэ эрдэм шэнжэлгын институдай, Ленинградай горно институдай ба геотермальна шэнэ булагуудые бэдэрэн олодог бусад научна эмхи зургаануудай эрдэмтэдэй хэһэн шэнжэлгэнүүдэй харуулһанай ёһоор, халуун уһан ба уурал гээшэ газарай бүхы дулаанай нөөсын оройдоол нэгэ процентнь болодог юм байна.

Дэлхэй дээрэ эгээл түрүүн манай эрдэмтэд газарай дулаае хэрэглэхэ имитационно экономико-математическа модельнүүдые зохёон байгуулаа юм. Тиимэһээ саашадаа халуун уһаар, ууралаар элбэг газарнуудта имагтал ГеоТЭС-нүүдые барихаһаа гадна, геотермальна дулаагаар хангажа байха предприятинуудые хаа хаанагүй барибал, һайн байха болоно. Тиигээдшье 3—5 километрын гүнзэгыдэ, холын Хойто зүгтэшье абтаһан малтамалнууд 100 гаран градус халуутай байдаг.

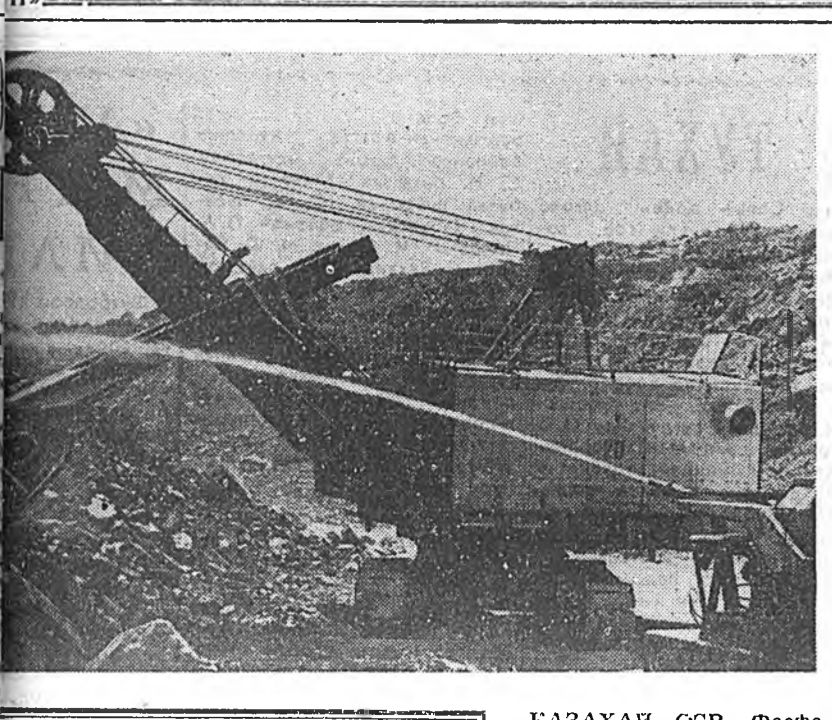
Газар доторой элшэ хүсые абажа ашаглаха онол арга зохёогдонхой. Энэ юрын хэрэг бэшэ. Яахадааб гэхэдэ, 3—5 километр гүнзэгыгөөр тусгаар үрэмдэгдэһэн нүхэ руу уһа оруулаад, тэрэнээ ондоо нүхээр өөдэнь хүхүүлжэ гаргаха болоно. Тиихэдэл халуун породо соогуур сорьежо гараһан газарай уһан дулааень абажа халаад, дээшээ гаража ерэхэ болоно. Үшөө тиихэдэ угаа ехээр тэһэлэлгэ хэжэ газар доро коллектор бии болгоод, халуун уһанай сөөрэм бии болгоходо болоно.

Ленинградай горно институдай полигон дээрэ үнгэргэгдэһэн шэнэ технологи зохёолгын туршалганууд хадаа энергетикэ хүгжөөлгэдэ шэнэ шэглэлэй тон зүб байһые гэршэлэн харуулаа.

Зүгөөр элшэ хүсэнэй шэнэ эхин үндэһэнүүдые ашаглалгын асуудал олон ааб даа. Тиибэшье, энэ зам дээрэ түрүүшын алхамууд хэгдэбэ гээшэ.

Мурад АДЖИЕВ,
экономическа эрдэмэй кандидат.

(АПН).

КАЗАХАЙ ССР. Фосфоридай руда малтан абадаг Ленинэй орденто «Каратау» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй уурхайнуудта, карьернуудтэ социалис мүрысоэн улам үргэдэжэ байна. Жанатасска бассейндэ эгээл hая бии болгогдоhон «Кок-Джон» гэжэ уурхайн коллектив жэлэйнгээ даабариие болзорhоонь урид дүүргэбэ.

Горнягуудай бэеын элүүртэ ехэ анхарал хандуулагдадаг. Эндэхи тооhо дарахын тула хүсэтэ БелАЗ-уудаар уhан сасагдадаг юм (зураг харагты).

ТАСС-ай фотохронико.

НЭГЭН ДОРО 4.000

Мүнөө манай орон дотор гэрэл-уhанай шэнэ түхэлэй хэлхеэ холбоон бии болобо. Хүнэй абяа дамжуулхын тулада ноаксиальна түмэр кабель хэрэглэгдэдэг гээшэ ааб даа. Харин мүнөө тэрэнэй орондо үлэмжэ сэбэр шэлhээ абтаhан хоёр үетэй hэбэрдэhэн хэрэглэгдэхэ юм.

Гэрэл-дохёонууд энэ hэбэрдэhээр дамжан 50 километр хүрэтэр ошодог. Тиигээд тэдэ дохёонууд электрын дохёонууд болоно хубилгагдаад, зориhон газар багтаа бэшэг, абяан гү, али зураг болгон хубилгагдадаг.

Женевэдэ болоhон «Телеком-83» гэжэ выставкэдэ СССР хэлхеэ холбооной шэнэ аппаратурые харуулаа юм. Энээниие мүнөө бии байгаа телеграфна ба телефонно лининүүдэй хажуугаар хэрэглэжэ болохо.

Гэрэл-уhанай шэнэ линиин нэгэ hэбэрдэhээрнь нэгэн доро 4000 телефонно хөөрэлдөө хэжэ болохо байна. Харин мүнөө байгаа түмэр кабеляар энээндэ орходоо арба дахин үсөөн хөөрэлдөө хэжэ болодог.

Байн байн ноаксиальна металлическа кабельнууд орон дотор гэрэл-уhанай линеэр hэлгэгдэнэ. Тэрэнэй ашаар 2 миллиард түхэриг, 280 мянган тонно зэд ба 800 мянган тонно туулган алмагдаха юм.

Николай ГУЩЕНКО, инженер.

ОРООhО БОЛБОСОРУУЛХА...

Колхоз, совхозуудта ороohо болбосоруулха ажалые комплексноор оньhожоруулан хэрэглэхэ машина, түхеэрэлгэнүүдые байгуулжа, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэйнь түлөө 1983 оной СССР-эй Гүрэнэй шан бүлэг мэргэжэлтэдтэ олгогдобо. Энэ техникэ бии болгогшодой нэгэн, техническэ эрдэмэй кандидат Геннадий РОВНЫЙ иигэжэ хөөрэнэ.

— Ороohо хуряадаг комбайнуудай улам үргэнөөр хэрэглэгдэжэ, тэдэнэй бүтээсын дээшэлжэ байгаа үедэ тоогуудта ороohые эхин шатада бэлдүүлэн болбосоруулжа, сэбэрлэхэ, хатааха гээшэ колхоз, совхозуудта угаа ехэ удха шанартай болонхой.

Манай орон газарай хүрьhэн ба сагай уларилай талаар 20 зонодо хубаарилагдадаг. Тиин зоно бүхэнэй өөрсэ зүйлые хараада абажа, ороohо болбосоруулха нэгэ бүлэг машинануудые байгуулха комплексно программа манай орондо хараалагдаhан юм. Тусхайлбал, ороohо сэбэрлэхэ, хатааха зөөхэ ба хадагалха ажалда хэрэглэгдэхэ 100 шахуу машина болон түхеэрэлгэ бүтээн гаргахаар тэрэндэ хараалагдаа hэн.

Мүнөө энэ бүлэг машина түхеэрэлгын 90 процент шахууень байгуулагданхай. Таряа арилгадаг агрегадуудай, ороohо арилгажа хатаадаг комплекснуудай, үрэhэнэй линиин түхеэрэлгэнүүд үйлэдбэрилэгдэнэ.

Бүхы агрегадууд, комплекснууд болон лининүүд холоhоо жолоодохо ба хинаха оньhотой. Тэдэндэ хүдэлдэг хүнүүдэй тоосень хороохо, ажалыень таарамжатай зохид болгохо гэжэ ехэтэ оролдогдоо. Агрегадта 1 хүн, хатаалгын комплексдо 2 хүн хүдэлхэ болоно.

Иимэ агрегат болон комплекснуудые промышленна аргаар үйлэдбэрилхэтээ хамта барилгын конструкцинуудай зүйлнүүдые — байшангуудай ермаг, бункернуудай хубинуудые ажахынуудта эльгээхэ хэрэг хангагдана.

Энээнhээ урагша нүүдэл машинанууд нэмэл тоогуудта ороohо болбосоруулдаг байгаа. Харин мүнөө ороohо болон үрэhэ сэбэрлэхэ, хатааха ба сортлохо ажалай промышленна аргаар таhалгаряагүй хэгдэдэг болоходонь, ажалай бүтээсэ 7—10 дахин дээшэлээ, ороohо болбосоруулгын өөрын үнэ хоёр-гурба дахин доошолоо. Агрегат ба комплекснуудай универсальна шэнжэ шанартай байhанай ашаар ороohото, ороohото-бобово ба крупата ургамалнууд түргэн болзорто hайнаар болбосоруулагдана, ороohо таряанай гээлтэ ехээр хороогдоно. Мүнөө үедэ колхоз, совхозуудта ороohо сэбэрлэдэг 70 мянга гаран агрегадууд ба хатаалгын комплекснууд бии байна. Тэдэнэй ашаглагдажа эхилhээр 1 миллиард гаран түхэригэй экономическа үрэ дүн түйлагдаа.

Байгуулагдаhан машина түхеэрэлгэ улам hайжаруулагдана. Жэшээнь, ЗАВ-20 гэдэг таряа сэбэрлэлгын гол агрегат часай туршада 25 тонно хүрэтэр ороohо болбосоруулха арга боломжотой болгогдобо. Тэрээн дотор 200 тонно хүрэтэр ороohо суглуулха аргатай. Ехэ ашаанай автомобильнуудhаа таряа буулгаха оньhонууд хараалагданхай. Часай туршада 50 тонно ороohо сэбэрлэхэ шадалтай агрегат болон комплекснууд бии болгогдоно. Эдэ агрегадууд ба комплекснуудтай нэгэн технологическа лини дотор холбогдоhон, ороohо хадагалха түмэр амбаарнуудые бии болгохо гээшэ ороohые саашадаа улам hайнаар болбосоруулха, гээлтыень багадхаха хэрэгтэ ехэ удха шанартай байха юм.

ТАСС-ай корр.

ГАЗАР YРЭМДЭХЭ ТYХЕЭРЭЛГЭ

Газарые бутуулын маягаар үрэмдэн, нефтиин гараха сорго-нүхэнүүдые түхеэрхэ БУ-300 ЭУК гэдэг үрэмдэлгын установко байгуулжа, промышленностьда нэбтэрүүлhэнэйнгээ түлөө бүлэг мэргэжэлтэд (хүтэлбэрилэгшэнь Е. А. Варначев) 1983 оной СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртөө. Энээнэй ашаар Баруун Сибирьтэ газар үрэмдэлгын хүдэлмэри үргэдэжэ, нефть улам ехээр абтадаг болобо.

Баруун Сибирьhээ совет нефть болон газова конденсадай хахадhаа үлүүнь абтадаг болоно, энэмнай энэ түүхэй эдые абаха СССР-эй гол баазань болонхой. Сибириин нефть 60-аад онуудай эхеэр олдоо юм. Тэрэ хадаа ой тайгын дунда, олон метр зузаантай намаг доро олдоhон байгаа. Тэрэ намаг 50 градусшье хүйтэндэ хүрэдэггүй юм. Тиимэhээ эндэhээ нефть олзоборилхын тулада хэдэн арбаад жэл хэрэгтэй болохо гэжэ Баруун тээ тэмдэглэдэг байгаа.

Теэд бодото байдал энээнэй буруу байhые түргэн элирүүлбэ. Бүри 1965 ондо эндэhээ нэгэ миллион тонно, 1974 ондо 148 миллион тонно нефть абтаhан байна. 1983 ондо Баруун Сибирьтэ сүүдхэ бүхэндэ нэгэ миллион тонно абадаг болонхой.

Нефтиин промышленностиин иимэ хурдан түргэнөөр хүгжэлгэ дэлхэйн ямаршье орондо үзэгдөөгүй юм. Сибириин олзобориие эмхидхэлгэдэ айхабтар ехэ зөөри хүсэнэй зорюулагдажа, түрүү техникэ болон технологиин хэрэглэгдэhэнэй, хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй шэн габьяата ажалай ашаар иимэ ехэ амжалта түйлагдаа.

Бутуулын маягаар газар үрэмдэхэ гээшэ эндэ эгээл ашаг үрэтэй байгаа гэжэ Баруун Сибириин нефтиин хэбтэшые ашаглаhан дүй дүршэл харуулаа. Энээнэй ашаар үрэмдэлгын установко тодхохо талмай бэлэдхэлгэдэ, тэрээн хүрэтэр абаашаха харгы заhаха, электродамжуулгын лини татаха мэтын хүдэлмэридэ зорюулагдаха гаргашанууд эрид хороогдоно, установконуудай бүтээсэ дээшэлнэ, нефть абаха нүхэ түхеэрхэ ажалай үнэ доошолно. Юрын агрегадууд бутуулын маягаар газар үрэмдэлгэдэ таарадаггүй юм. Харин тэрэниие шэнэдхэн заhахын тулада ехэ мүнгэ зөөри, металл хэрэгтэй (нэгэ установкодо 200 тонно хүрэтэр металл хэрэгтэй).

БУ 300 ЭУК (БУ гээшэнь буровой (үрэмдэлгын) установко, ЭУК гээшэнь электрическэ приводтэй, универсальна хабсаргалгатай, кустовой (бутуулын маягаар үрэмдэхэ) гэhэн иимэ тон шэнэ установко 1977 ондо байгуулагдаhан юм. Серго Орджоникидзениин нэрэмжэтэ хүндэ машина бүтээлгын Ураалай завод болон СССР-эй Нефтиин промышленностиин министерствын, мүн бусад зургаануудай хэдэн институт болон предприятинуудай мэргэжэлтэд энэ хүдэлмэри бэелүүлhэн байна.

Нефть газар дороhоо гаргадаг энэ установкын оньhон болон насосуудынь айхабтар ехэ хүсэтэй, тэрэниие ашаглаха хүдэлмэринүүд ехээр оньhожоруулагданхай, колоннынь нэмэжэ утадхаха аргатай юм. Энэнь дэлхэйн дээрэ анха түрүүшынхиеэ түйлагдаа. Тус агрегат муу бамбалзуур газарта hайнаар таарадаг. Ондоо тээhээ хайно шорой асаржа, олтирогуудые бии болгоод, түхеэрэлгээ тэрээн дээрэ тодхожо, hөөлжүүлэн татажа газар үрэмдэдэг. Тиигэжэ нефтиин гараха сорго-нүхэнүүд аралhаа хэдэн тээшээ таранги байдаг юм.

Мүнөө үедэ Баруун Сибирьтэ 400 шахуу тиимэ установко хүдэлнэ. Жэл бүхэндэ тэдэ арба миллион гаран метр сорго-нүхэнүүдые малтадаг. Эдэ агрегадуудые промышленностьда нэбтэрүүлhэнэй ашаар 200 гаран миллион түхэригэй экономическа ашаг үрэ абтаа.

Евгений ЕГОРОВ. (АПН).

…МАТ ОНЬhО …ТЭРYYЛГЭ

…хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэридэ ба хүтэлбэ…гэ арадай ажахыда ямар туhатайб! АПН-… Алоиз Филипенко гэгшын табиhан энэ …эй прибор бүтээлгын, автоматизациин хэ…тэлбэриин түхеэрэлгэнүүдэй министр тех… доктор Михаил ШКАБАРДНЯ харюусана.

…пов үгэ хэлэхэдээ, социалис байгуулалтын түйлалтануудые научно-техническэ эрид эрьелтын амжалтануудтай инженерэ талаарнь холбохо шухала гээ hэм шуу.

— Предприятинуудта робот, манипуляторнуудай олохон болоhониинь лэ автоматизациин хэр зэргэ хүгжэжэ байhыень харуулна гү!

—Тиимэ даа. Гансал прибор бүтээлгын предприятинуудые абаад үзэе. Имагтал 1982 ондо мянга гаран робот ба манипулятор табигдаhан байна. Гансал энэ жэлдэ тэдэнэй тоо дүрбэ мянганда хүрэхэ юм. Харин 1986 ондо тэдэ СССР-эй Минприборой бүхы предприятинуудта бодото дээрэ нэбтэрүүлэгдэхэ ёhотой. Тэрээнhээ гадна 700 шахуу робототехническэ комплекс байгуулагдаха ёhотой.

— Автоматизациин ашаар ямар экономическа үрэ дүн түйлагданаб!

— Гансал минии хүдэлдэг hалбарида хоёр жэлэй туршада техническэ зэбсэгжэлгын ашаар 650 миллион гаран түхэригөөр ехэ хүсэ шадал хангагдаа юм. Энэ жэлдэ 350 шахуу түхэригэй ургалта болохоор хүлеэгдэнэ. Манай hалбарида шэнэ техникын нэбтэрүүлэгдэhэнэй ашаар 120 мянга гаран хүн сүлөөлэгдөө hэн.

Илангаяа хүндэ хүшэр, нэгэ янзын ашаатай газарта робот болон манипуляторнууд хэрэгтэй юм. Капиталис оронуудта автоматизациин эсэстэ хүмүүд ажалhаа хаягдадаг. Харин манда шэнэ, бүри hонин ажэл олохын тулада ажалhаа гарадаг. Салин хүлэньшье ехэ болодог. Автоматизациин социальна талань иимэ бшуу.

Хэблэлыешье абажа харыт. Олон типографинууд фотонаборто оронхой.

Автоматизаци нэбтэрүүлхэдэ ушардаг гол бэрхэшээл гэхэдэ, тэдэниие бодото хэрэг дээрэ бэелүүлгэ ехэ унжагайрдаг байна. Гэбэшье энэмнай дабагдаха ушартай.

(АПН).

∧ 1984 ОН △ ЯНВАРЬ ∧

НЭБТЭ «ХАРАНА»

Казахай политехническэ институдай эрдэмтэд электронно «фото-нюдэ» байгуулжа, тэрэнь газар нэбтэ «хараха» арга олгоо. Энэ түхеэрэлгэ Алтайн рудагай хэбтэшэнүүдтэ гүрэнэй шалгалта амжалтатайгаар гараа.

Гүнзэгы доро байhан газарай байгууламжые зураг болгон абаха боломжые энэ онол арга олгоно.

Телефотометриин хэрэглэгдэхэдэ, үнэтэй болодог гүнзэгы нүхэ малтахаhаа гүйсэд арсаха арга боломжо бии болоно.

О. БАБИЙ,

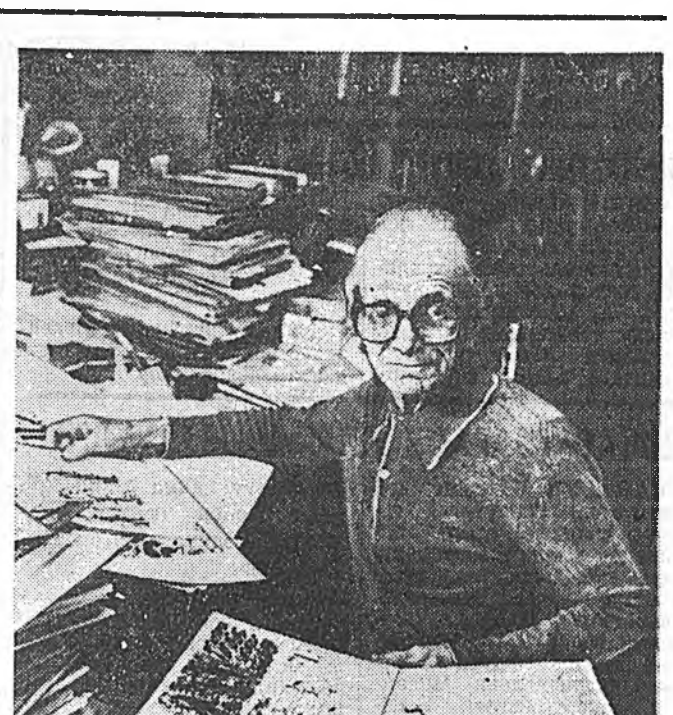
ЦЕМЕНТ АБАНА

Цемент гээшэ барилгын гол материал болоно. Тэрэнэй орондо хэрэглэгдэхэ юумэн үгы байhан. Харин Киевэй политехническэ институдай мэргэжэлтэд туршалга хэхэдээ, базальт болбол цементын түүхэй эд болоно шадаха гэжэ тодоруулаа. Базальт хадаа вулканай тэhэрдэг хадада байдаг породо юм. Цементые избёосхын шулуун ба шабар хоёрhоо бүрилдүүлдэг. Базальт соо цементдэ ородог бүхы зүйлнүүд бии юм гэжэ тодоруулагдаа. Тэдэниие шэнэ шанартай болгон барисалдуулхын тулада юрынхидэ орходоо 150 градусаар доогуур халуун хэрэгтэй байба. Энээнэй ашаар элшэ хүсэнэй гаргаша гурбанай нэгэ хубяар шахуу доошолно.

Е. АЛИХАНЯН, ТАСС-ай корр.

СССР-эй Наукануудай академиин Археологиин институдай Ленинградтахи отделениин консультант, түүхын эрдэмэй доктор Михаил Петрович Грязнов (зураг дээрэ) СССР-эй 1983 оной Гүрэнэй шанда хүртэбэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ШЭНЭЭР ХЭБЛЭГДЭБЭ

Совет, монгол ба венгр эрдэмтэд «Монголой литературын холбоо харилсаан» гэhэн томо ном шэнээр бэлэдхэжэ, Москвада хэблүүлбэ. Эртэ урда сагhаа хойшо Монголой литературын бусадтай ямар холбоотой байhаниинь эндэ харуулагдана. Тусхайлбал, Ази, Алас-Дурна зүг, Урда Сибирь, Энэдхэг болон Түбэдэй арадуудай литература тухай эндэ хэлэгдэнэ. Монгол литературын зарим асуудалнуудые урдань алдуутайгаар харадаг байhыень зайсуулhан ябадал энэ номой шухала илгаань болоно.

Тюркскэ, түбэд, түнгүүс, уйгар болон манжа угсаатанай эртэ урдын зохёолнууд тухай бүлэг ехэ hонирхол татана. Эдэ арадууд манай эрын эхиндэ Түб Азида hуужа байhан юм.

«Монголой нюуса тобшо», буряад, монгол «Гэсэр» гэhэн ехэ зохёолнуудта горитой hуури олгогдоо. «Рамаянын» монгол оршуулга, Равжа ба Инжинаш гэгшэдэй зохёолнууд тухай hонирхолтойгоор бэшэгдэнхэй. Номой hүүлшын бүлэгтэ Монголой мүнөөнэй литературын ород болон совет литературатай ямар холбоо харилсаатай байhаниинь харуулагдана.

«Новости Монголии» газетэhээ.

ШИИДХЭХЭ АРГА ОЛГОНО

Ямаршье материалай газаа таладань атомуудай буруугаар таранги байhые элирүүлхэ түхеэрэлгые Ригын ба Ураалай политехническэ институдуудай эрдэмтэд байгуулаа. Бии байгаа онол аргануудаар эдэниие элирүүлхэнь бэрхэтэй юм. Гэбэшье нарин шанартай приборнуудые бүтээлгэдэ хэрэглэгдэдэг полупроводнигууд болон бусад хэрэгсэлнүүдэй шанарыень хинахада, тиимэ жэжэхэн дутагдалые элирүүлхэ гээшэ шухала удха шанартай.

Эрдэмтэдэй байгуулhан шэнэ аппаратура энэ асуудалые шиидхэхэ арга олгоно. Атомуудай буруугаар тараhан тухай мэдээн ультрафиолетовэ элшын туhаламжаар абтана.

Энэ шэнэ түхеэрэлгэ полупроводнигуудай, металлнуудай ба диэлектригүүдэй гадаада талыень тон тодорхойгоор шэнжэлхэ арга олгоно. Хоёр дээдэ hургуулиин хамтын бүтээл арадай ажахыда амжалтатайгаар нэбтэрүүлэгдэжэ байнхай.

С. ШПУНГИН,

ШУhАНАЙ ХӨӨРЭЛГЭ

Шуhанай даралтын ямар ушарhаа дээшэлдэгыень шэнжэлhэн медицинын эрдэмэй доктор Ювеналий Постнов, биологиин эрдэмэй доктор Сергей Орлов гэгшэдэй нээлтэнь Ухаалан зохёолнууд ба нээлтэнүүдэй хэрэг эрхилдэг СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ бүридхэлдэ абтаба.

Мүнөөнэй промышленностиин хүгжэнги орон бүриин долоодохи эрхэтэн бүхэн шуhанай даралтын ехэдэдэг үбшэнтэй юм. Энэ үбшэнэй шэнжэнүүдые анха түрүүн Гиппократ обёорhон байгаа. Тэрэ сагhаа хойшо медицинэ энэ харата үбшэнэй шалтагаание элирүүлжэ ядажа байдаг.

hудаhануудта шуhанай даралтын саг үргэлжэ дээшэлжэ байдаг ушарhаа инфаркт, инсульт гэхэ мэтын зүрхэ, hудаhанай үбшэнүүд эхилдэг гэжэ XX зуун жэлэй эхиндэ тодоруулагдаа hэн.

Шуhанай даралтые нэгэ хэмжээндэ байлгадаг физиологическа оньhон яажа hандарнаб гэжэ ехэ удаан бэдэрhэн юм. Тиин hаяшагай шэнэ баримтанууд бии болоно, энэ үбшэнэй шалтагааниинь хүнэй бэеын клеткэдэ болодог хубилалтануудhаа эхитэй гэжэ тодоруулагдаhан байна. СССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствын Түбэй эрдэмшэнжэлэлгын лабораторидо эдэ баримтанууд анха түрүүн абтаhан юм.

Гипертони үбшэнтэй хүнүүдэй клеткэдэ эрдэмтэд hандаргалтануудые олобо. Тэрээнhээ уламжалан, элдэб хубилалтанууд болоно, жэжэхэн hудаhанууд уйтардаг, мүн hудаhа уйтаруулдаг норадреналин гэдэг зүйлые нервын утаhанууд ехээр гаргадаг гэжэ тодоруулагдаба.

— Тиин шуhанай даралтын ехэдэлгые тон ондоогоор ойлгохо ябадал түйлагдаба гээшэ. Ушар иимэhээ энээниие аргалха тон ондоо, шэнэ эмүүдые бии болгохо хэрэгтэй болоно,—гэжэ профессор Ювеналий Постнов хэлэбэ.

Клеткэдэхи hандаргалтые шэнжэлээд байхадаа, энэ үбшэн гипертони гү, али бусад үбшэнүүдhээ шалтагаалhан шуhанай даралтын ехэдхэлгэ гү гэжэ тодоор илгаруулха аргатай болонхой. Мүн али нэгэн хүн гипертонигоор үбдэхэ шэнжэтэй гү гэжэ тэрэнэй клеткыень шэнжэлээд мэдэжэ болохо юм. Харин энэнь үбшэниие hэргылхэ ябадалда ехэ удха шанартай.

Андрей ЛУГОВОЙ. (АПН).

…АР ТУhА ХYРГЭХЭБ?

…элдэб хото ба областьнуудай хоорондошье мэдээсэлнүүд электронно-тоололгын комплекснуудаар андалдан абтадаг болохо. Волоконно-оптическа холбоо, харилсаанай ашаар хүнүүд гэртэhээ ЭВМ-тэй холбоо тогтоожо, тэрэнэй туhаламжаар телевизионно программануудые хүлеэн абадаг ба элдэб мэдээнүүдые hуран мэдэжэ байдаг болохо юм. Энэ талаар хүдэлмэри ехэ далайсатайгаар ябуулагдажа, бүхы дэлхэйн хэмжээгээр холбоо харилсаанууд тогтоогдохонь. Энээнэй ашаар ойрын газарта хэрэглэгдэдэг олон тоото багахан ретрансляционно станцинуудые хэрэглэхэсээ болихо арга олдохо байна.

Гэбэшье 2000-дахи он багаар ядерна энергетикэ гээшэ манда ба бусад хэдэн орондо гол hуури эзэлдэг болохо. Лазерна элшэ хүсые хүгжөөхэдөө, гол түлэб задаран бутардаг материалнуудые ядерна горючи болгон хэрэглэхэ байна. Энээнтэй хамта жолоодогдодог термоядерна синтезээр шэнжэлэлгын хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ. Энэ термоядерна синтезэй үндэhөөр байгуулагдаhан түрүүшын туршалгын установконууд манай орондо 2000-дахи жэл багаар бии болохо.

Гэтэр эрдэм ухаанай хүн түрэлтэндэ олгодог айхабтар ехэ арга боломжонууд тэрээндэ харшаар хэрэглэгдэжэ, түби дэлхэйн бүхы амиды юумые хосороохо түйлда хүргэжэ болохо байhаниинь угаа шаналмаар байна.

Советскэ Союз болон аха дүү социалис оронууд буу зэбсэгүүдые иимэ ухаан бодолгүйгөөр бүтээлгые буруушаан, тэрээндэ али болохоор эсэргүүсэнэ. Угаа аюултай буу зэбсэг зохёохо бүтээхые хорижо, бүхы асуудалнуудые хэлсээ хэжэ шиидхэхын түлөө тэдэнэр тэмсэнэ. Эб найрамдал хангаха гээшэ мүнөө хүн түрэлтэнэй гол хэрэг болонхой.

Александр ПРОХОРОВ, академик, Социалис Ажалай Герой, Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреат, СССР-эй АН-эй юрэнхы физикын институдай директор.

ХYДӨӨ АЖАХЫДА — ЭЛШЭ ХYСЭ

— Хүдөө ажахыда элшэ хүсэн улам ехээр хэрэглэгдэдэг болоно байнхай. Гэтэр, США-гай эрдэмтэдэй тоолоно үзэhэнэй ёhоор, мүнөө бүридхэлдэ абтаад байhан дэлхэйн түлишын нөөсэ (нефть, газ, нүүрhэн) оройдоол 130 жэл соо хүрэхэ байна. Ушар тиимэhээ хүдөө ажахые элшэ хүсөөр хангалгые саашадань улам ехэдхэжэ болохогүй болоно,— гээд ВАСХНИЛ-ай академик Михаил **Севернев** хөөрэнэ.

— Элшэ хүсэнэй дуталдалгые яажа дабаха арга байнаб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, түлишэ ба элшэ хүсэ хүдөө ажахыда тон гамтайгаар хэрэглэхэ ёhотойбди. Элшэ хүсэ алмаха агрономиин аргануудые, технологинуудые нэбтэрүүлхэ ёhотойбди. Энэ талаар яhала ехэ ажал ябуулагдана. Жэшээнь, газарые плугаар хахалхаяа болижо, хүрьhэнэй дээдэ талыень лэ бутарган бамбайлгахада, элшэ хүсэн багаар гаража, 35—80 процентээр алмагдана. Иимэ арга Казахстанда, Украинада, Белоруссида амжалтатайгаар хэрэглэгдэдэг.

Хүдөө ажахын машинануудта улам олон автомат хэрэглэлгэ элшэ хүсэ алмаха үшөө нэгэ арга болоно. Жэшээнь, «Беларусь», МТЗ-80А гэжэ тракторай ба КСК-1007 гэжэ ургаса хуряадаг комбайнай аалияр гү, али түргэнөөр ябалгые, хүсэ нэмэлгыень автоматическа аргаар бэелүүлдэг болоно, энээнэй ашаар түлишын гаргаша 11 процентээр хородог байха юм.

Жолоодолгын автоматизированна гуримай (АСУ) нэбтэрүүлэгдэхэдэ, хүдөө ажахые автоматизацилха хэрэгтэ шэнэ амжалтанууд түйлагдаха.

Түлишэ алмаха үшөө нэгэ арга ямар бэ гэхэдэ, радиационно элшэ хэрэглэхэ ябадал болоно. Энээниие шэнжэлдэг ори ганса эмхи зургаан Белоруссида байгуулагданхай. Эндэ юрын hолоомо радиационно элшээр шарахадань, тэрэнь клетчатка байhанаа, сахарозо болоно. Харин бүри ехэхэнээр шаражархибал, нүүрhэн болошодог байха юм. Тиин модо болбосоруулгын промышленностиин элдэб эсын үлэгдэлнүүдые (модоной түгдэрхэй, тайрадаhан, хюроодэhэн г. м.) тэрэ элшээр шаруулаад, малай тэжээлдэ оруулжа болохо.

Хэдэн оронуудта гэр байра, малай байра дулаасуулха, таряа хатааха хэрэгтэ биогазова түхеэрэлгэ хэрэглэдэг болонхой. Теэд энэнь манай олонхи нютагай уларилда таарамжагүй. Юуи бэ гэхэдэ, малай байрада шэбхэ метанаар эhээхэдэ, ехэ элшэ хүсэн хэрэгтэй. Тиин метанай шатахада бии болоhон дулаан тэрэ элшэ хүсэндэ хэгдэhэн гаргашатай адли. Энэнь олзогүй гээшэ.

Марина САВРАСОВА.

Уласхоорондын шэнжэлэл

АНГИИН ТЭМСЭЛ УЛАМ ШАНГАДАНА

Капиталис оронуудта ангиин тэмсэлэй шэнэ хүсэтэй үргэдэлгөөр 1984 он эхилэнхэй. Францида «Пежо» гэжэ концернын автомобиль бүтээгшэд зориг түгэсөөр тэмсэнэ. Засагай захиргаанай харата ябуулга хэһэн дээрэһээ буһалгаанай үедэ 100 хүн шархатаһан байна. Италида Торонтын металлургнууд ба судна бүтээгшэд забастовкодо бодонхой. Бельгиин «Сабена» гэжэ авиакомпаниин хүдэлмэрилэгшэдэй забастовко хэдэн неделиин туршада үргэлжэлһөөр.

Забастовконуудай бсдото эрхэ байдалнуудай хэды ондоонуудшье һаа, тэдэниие гансахан юумэн нэгэдхэнэ — ажалшад ажабайдалайнгаа эрхэнүүдые аршалан хамгаалан, капиталай хашалта добтолгодо харюугай сохилто үгэнэ. Капиталис бүхы оронуудай нэрбэгдээд байһан циклтэ кризисэй онсо бэрхэшээлнүүдэйнь нэгэн юуб гэхэдэ, 1929—1933 онуудта тохёолдоһон бэрхэшээлтэ байдалые хэм хэмжүүрэйнгээ талаар холо ахиһан асари ехэ хүдэлмэригүйдэлгэ болоно. Тэрэ үеын капиталай оронуудта гүйсэд хүдэлмэригүй хүнүүдэй тоо 24 миллион болоһон. 1982 ондо хүгжэлтэ ехэтэй капиталис оронуудта, тусхай мэдээсэлэй ёһоор, гүйсэд хүдэлмэригүй хүнүүдэй тоо 30 миллиондо, тиихэдэ 1983 ондо тэдэнэй тоо аяар 33—34 миллиондо хүрэһэн байха юм.

Үшөө тиихэдэ хүлһэншэ хүнүүдэй хүсые эсэстэнь хүрэтэр хэрэглэхэ ба олзо доход хэтэрмэ ехээр оруулхын тулада капиталистнууд хүдэлмэригүй хүнүүдэй армиие харата зорилгоор хэрэглэнэ. Буржуазна правительствануудай ба эзэд-баяшуулай баалалтаар хүдэлмэришэдэй ажалай түлөөһэн, хамаг налогуудыень дараһанай һүүлээр, улам бага боло болоһоор, ажабайдалайнь хэрэглэмжын ургалтаһаа холо гээгдэнэ. Үйлэдбэриин хэмжээнэй бага болгогдожо байгаашье һаа, капиталистнуудай олзо доходой ургалта валютын үнэ сэнгэй уналгые ахижа ябана. Эндэ иимэ нэгэ жэшээ дурдахада болоно: 30-дахи онуудай экономическа асари ехэ кризисүүдэй эрхэ байдалда Америкын томо томо корпорацинуудай олзо доход ургажал байһан, тиигэжэ 1983 ондо США-гай түүхэдэ эгээл ехээр дээшэлжэ, 246,2 миллиард доллар болонхой. Богонёор хэлэхэдэ, США-да, мүн капиталис бусад оронуудта баяшуул улам баяжана, үгытэйшүүл улам үгырнэ.

Ушар иимэһээ капиталис оронуудай ажалшад өөһэдынгөө ажабайдалай аша туһын хэрэгүүдые аршалан хамгаалха баатай боложо, пролетариадай туршагдаһан зэбсэг — забастовко хэхэ хэрэгтэ оло дахин, эрид шиидэнгеэр ерэнэ. Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ Холбоото Штадуудаар, Баруун Европын оронуудаар үргэнөөр эхилһэн забастовконууд хадаа ангиин тэмсэлэй улам шангадаха байһанай уряа тэмсэл мүн гэжэ хэлэхэ үндэһэ баримта болоно.

ИМПЕРИАЛИЗМ БА РАСИЗМЫН ХАРАТА ХОЛБООН

ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ ЮАР-ай Анголодо эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулгые зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүд американ империализм ба Урда-Африкын расизм хоёрой таһаршагүй холбоотой байһаниие бүхы дэлхэйдэ элирхэйлэн харуулба. ЮАР эзэрхэг түримхэй бүхы ябуулгануудаа дары түргэн болюулжа, Анголын эзэмдэгдээд байһан газар дээрэһээ өөһэдынгөө бүхы сэрэгүүдые гаргаха эрилтэтэй резолюциие Аюулгүйн Соведэй бүхы гэшүүдэй баталан абаад байхада, США ба Англи хоёр тэрэниие дэмжэхэһээ арсаһан байха юм.

Ушар шалтагааниинь эндэ эли ааб даа. Анголодохи түрүү үзэлтэй журамые усадхаха гэһэн Урда-Африкын гол зорилгые Холбоото Штадууд үмөөрэн дэмжэнэ. Сэрэгэй хүсэнүүдые саг үргэлжэ хэрэглэхэ аргаар Урда-Африкын региондо расистско-колониальна журамуудые тогтоон бэхижүүлгээр, тэндэхи бэеэ даанхай гүрэнүүдтэхи байдалые һандаргаха ба Намибидахи байдалые политическэ талаар гуримшуулгые хойшо таталгаар США ЮАР-тай хамта үргэн ехэ зорилго бэелүүлхые оролдоно.

США-гай ба НАТО-гай бусад зарим оронуудай хэдэн зуун компанинуудай ЮАР-та эдэбхи ехэтэй ябуулгануудые хэжэ байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ юм. Урда-Африкын хүн зониие мүлжэн дарлалгаар ба оронойнь байгаалиин баялигуудые дээрмэдэн ашаглалгаар тэндэхи расистнуудтай хамта США-гай баяжажал байдагынь мүн лэ мэдээжэ. Эдэ хоёр ороной хоорондохи худалдаа наймаанай эрьесын ниитэ хэмжээн зургаа миллиард доллароо үлүү болонхой. Американ банкирнуудай ЮАР-та үгэжэ байдаг урьһаламжын хэмжээн 4 миллиард доллароо дээшээ юм. Американ компанинууд ЮАР-та, мүн тэрэшэлэн Намибида минеральна ашагта малтамалнуудайнь нөөсэнүүдые малтан абалгада хабаадалсан, айхабтар ехээр олзо оруулжа байдаг.

Эдэ бүгэдэ тушаа США-гай ООН-дохи саг үргэлжын түлөөлэгшэ Дж. Киркпатрик гэгшэ «Вашингтон пост» гэжэ газетэдэ билдагууша муухайгаар иигэжэ бэшэһэн: «Шэг шарайн илгаагаар хүниие доромжолгын таагүй бодомжонуудаар бэеэ бү һамааруулая. Энэ темээр сай уужа һуухадаа хөөрэлдэхэдэ болохо. Мүнөө бидэнэр өөһэдтэмнай айхабтар шухала хэрэгсэлнүүд болохо хром, ванади, платина, марганец ба бусад минералнуудые ЮАР-һаа асарха тушаа хөөрэлдэнэбди. Стратегиин хараа бодолоор хэлэхэдэ, дурсагдагша эдүүдые алдаха болоо һаа, уймарлаһан ябадал болохо. Тэрээнһээ гадна, манай сэрэгэй корабльнуудай Дурбанай, Саймонстуанай, Порт-Элизабеттын ба Кейптаунай портнуудта ородог байханьбидэндэ тон шухала ха юм.

Бэеэ даанхай Анголодо эсэргүү ЮАР-ай харата ябуулгануудай улам үргэдхэгдэжэ байһан уласхоорондын, нэн түрүүн, американ империализмын эзэрхэг түримхэй политикатай таһаршагүй холбоотой байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Тэдэнэй зүгһөө тиимэ эзэрхэг түримхэй харата ябуулганууд Гренадын, Ливанай, Никарагуагай арадуудта хэгдэжэ байна. Эдэ бүгэдэ хадаа дэлхэйн нэгэдэлэй хүсэл эрмэлзэлые эзэрхэг түримхэйшүүлэй тоодог байхын тулада уласхоорондын хүсэлэл оролдолгоор зохихо хэмжээнүүдые дары түргэн абаха эрилтэ табина.

ТАСС-ай мэдүүлгэ дотор хэлэгдэһэнэй ёһоор, эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдалые хүндэлдэг гүрэнүүд, һайн һайхан һанаатай бүхы хүнүүд Анголые аршалан хамгаалгада дуугаа үгэхэ, өөһэдынгөө эрид шиидэнги ябуулгануудаар расис эзэрхэг түримхэйшүүл ба тэдэниие үмөөрэгшэдэй түсэбүүдтэ хаалта табиха ёһотой гэжэ Советскэ Союзда тоолоно. Эзэрхэг түримхэй ябуулга хэһээлтэгүйгөөр үлэхэ ёһогүй.

ДОЛЛАРОЙ БУГУУЛИ

Лондон, Париж, Бонн болон баруун оронуудай валютна бусад түбүүдһээ бэе бэеһээ улам һонирхолтой мэдээсэлнүүд абтана: доллар рекорд сохибо, фут, франк болон маркануудые өөдэнь харуулан унагаана гэхэ мэтэ. Үнэ сэнгээ ехээр алдажа байһан валютануудаа үргэхын тулада Баруун Европын оронуудай правительствануудалтаар сэгнэгдэдэг валютануудайнгаа нөөсэнүүдые хэдэн зуу миллионоор дэлгүүр дээрэ гаргаха баатай болоно. Энэ ушарһаа юрын хүнүүдэй хармаан соо хэшэрһэ мүнгэнэй тогтомоор бэшэ шэнэ нүхэнүүд бии болонхой. Ушарынь гэхэдэ, Баруун Европын оронуудай доллараар худалдан абаһан эд бараануудай үнэ сэн ехээр дээшэлнэ. Американ валютын үнэ сэнгэй дээшэлүүлэгдэхэ бүхэндэ баруун оронуудта эд бараанай үнэ сэн баһал ургалсана ха юм.

Ехэ хэргы һахиһан дээрмэшэн шэнги Вашингтон хамжагшадайнгаа валютануудые долларсоороо бугуулидан, процентнэ түлөөһэнүүдые бага бэшээр суглуулна. Үнэ сэнгээр ехэ доллар — США-да банковска түлөөһэнэй процентые зорюута дээгүүр болгоһоной үрэ дүн. Энэ ушарһаа дэлхэйн зүг бүхэнһөө урьһаламжын капитал Уолл-стридтэ урдан ерэнэ.

Иигэжэ баруун оронуудай экономикые хүгжөөлгэдэ хэрэгтэй мүнгэ зөөринь океанай саагуур урдан ошожо, Холбоото Штадуудай бюджедэй нүхэ бүглэлгэдэ хэрэглэгдэнэ. Энэ ушараар Баруун Европын политическэ олохон ажал ябуулагшад — Англиин премьер-министр консерватор М. Тэтчерһээ эхилээд Грециин премьер-министр социалист А. Папандреу хүрэтэр — урьһаламжын түлөөһэнэй ехэ процентээр союзнигуудаа баалаж Холбоото Штадуудай бюджедэй хэтэрмэ ехэ гаргашые бүглэнэ гэжэ Вашингтониие гэмнэдэгынь дэмы бэшэ. Вашингтоной сэрэгэйнь гаргаша үзэгдөөгүй ехэ хэмжээндэ хүргэгдэнхэй ха юм.

Хамжагшадайнгаа экономическа хүсэ шадалые, арга боломжые улам ехээр хэрэглэхэ гэһэн Вашингтоной хараа бодол арадуудайнь национальна аша туһынь хэрэгүүдтэ хэды хохидолтойе, Баруун Европын экономическа ба сэрэгэй ехээр хүгжөөгдэһэн хүсэ шадалые Рейганэй захиргаанай милитарис хараа шугамтай холболгын хэды ехэ аюултай байһаниие Баруун Европодо ойлгодог боложо байна. «Экономическа талаар улам үргэдэжэ байһан зүришэлдөөнүүд США ба Баруун Европо хоёрой хоорондохи харилсаануудые һүүлэй үеын эгээл досдо хэмжээндэ хүргэнхэй» гээд Америкын эзэд-баяшуулай орган болохо «Уолл-стрит джорнал» газетэ бэшэнэ. Энэ ушар байдалтай холболдуулан, «Атлантикын хоёр талын хөөрэлдөөн союзнигуудай һаналаа андалдалга бэшэ, харин бэе бэедээ дайсад болгогшодой хэрэгдээн шэнги болонхой» гээд тэрэ газетэ тэмдэглэнэ.

Капиталис эгээл ехэ гүрэн байһандаа, өөһэдынгөө сэрэгэй ба ядерна түйлай ехэ хүсэндэ түшэглэн, Холбоото Штадууд Баруун Европынгоо хамжагшадай дулдыдангы бэшэ байдалтай болохо хүсэл эрмэлзэлые мүнөө дээрээ дараха хэбатай. Гэбэшье Баруун Европодохи дайнда эсэргүү, американ зонхилгодо эсэргүү хүдэлөөнэй үзэгдөөгүй ехээр үргэдэлгэ хадаа Баруун Европын арадуудай политическэ ба социально-экономическа аша туһын хэрэгүүдэй Вашингтоной хараа шугамтай огто тааралдахаяа болиһоной гэршэ мүн.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

БУРЯАДАЙ БААТАРНУУД ТУХАЙ

Түүхын ба соёлой памятнигуудай Бүхэроссин бүлгэмэй Буряадай республиканска отделениин үүсхэлээр алдар габьяатанай нэрэ солые мүнхэлхөөр хүдэлмэри саг үргэлжэ үргашатай ябуулагдадаг. «Манай нютагайхидай сэрэгшын дээдэ шагнал» гэһэн брошюра һаяхан Буряадай номой хэблэлээр гаргагдаба. Комсомолшууд болон залуушуулай совет арадай революционно, дайшалхы ажалай алдар солын газарнуудаар аяншалгын республиканска штабай түрүүлэгшэ О. Б. Цыбиков брошюрын материалнуудые бүридхэн суглуулаа юм.

«Буряадай АССР-һээ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда 112 мянган хүн хабаадалсаа. Тэдэнэй 35-ниинь Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, арбаниинь Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаһан юм. Эгээл эдэн тухай богонихон хөөрөөн» гэжэ оролто үгэ соонь онсолон заагданхай.

«Алдар Солын орденоор иимэ ушарнуудта шагнагдадаг гэбэл: дайсанай байрлаһан газарта эгээл түрүүлэн нэбтэрэн ороод, эрэлхэг зоригто ябадалаараа олоной амжалтада хамһалсаһанай түлөө, 10-һаа 50 хүрэтэр дайсанай сэрэгшэдые мэргэн буудалгаар хороохонай түлөө: тагнуул хэхэдээ, дайсанай бүхэлэлтын эгээл һула газарые элирүүлһэнэй түлөө; байлдаанай үедэ ами наһаяа гамнангүй, командираа аюулһаа абарһанай түлөө; шархатанхайшье һаа, туһаламжа үзүүлэгдэһэнэй удаа түрүү зэргэдэ бусаһанай түлөө; дайсадай шэбээлһэн газарта хүрөөд, пулемёдынь гү, али миномёдынь үгы хэһэнэй түлөө» гэһэн бэ бусадшье мүрнүүд Алдар Солын орден олгохо тушаа тусхай хуули соо ородхогдонхой бэшэгдэнхэй байдаг.

Гимнастерко дээрээ Алдар Солын гурбан шатын орден яларуулһан сэрэгшэн хэды шэнээн габьяа шадабари, зоригтой хэрэг зоиг харуулха ёһотойб гэжэ эдэ мүрнүүд сооһоо элихэн ойлгомоор. Энэ брошюрые бүридхэн суглуулһан О. Б. Цыбиков шэнжэлгэ-бэдэрэлгын хүдэлмэри үнинэй эдэбхитэй ябуулдаг юм. Хэрбээ һаяболотор Буряадай найман сэрэгшэд Алдар Солын гурбан шатын ордендо хүртэнхэй гэжэ тоологдодог һаа, үшөө хоёр хүн сэрэгшын үндэр дээдэ шагналда хүртэнхэй гэжэ архивай документнүүд сооһоо һүүлэй үедэ элирүүлэгдээ. Эдэ хоёрнай хэд бэ гэбэл, Яруунын районһоо түрэлтэй Алексей Георгиевич Батурин, Алексей Васильевич Коренев гэгшэд болоно. Гэхэтэй хамта, Баргажан-ай-Адагта хүдэлжэ байһанаа фронт мордоһон С. И. Батагаев, Түнхэнэй Улбугай һууринай С. Х. Булутов, Кабанскын районой П. А. Попов, И. И. Быков, Н. Ф. Суворов, Захааминай районой Санага нютагаа сууриһуулһан Б. М. Дамчеев дайнай урда тээ Улаан-Үдэдэ түмэр замай станцида мастераар хүдэлһэн И. В. Максимов, Улаан-Үдын районой Пестерево һууринай түлөөлэгшэ П. К. Радикальцев гэгшэдэй дайшалхы намтар тушаа тодоор бэшэгдэнхэй.

Совет арадай түүхэтэ Илалтын 40 жэлэй ойе үгтүүлан, иимэ номой гаргагдажа үргэн олонһитэ уншагшадай анхаралда дурадхагдаһаниинь һайшаалтай. Алдар Солын орденой дүүрэн кавалер болоһон нютагайнгаа арбан сэрэгшэдэй габьяа тухай эдиршүүл, залуушуул гүйсэд мэдэсэтэй болохо бшуу.

Г. ДАШЕЕВА.

Нютаг нютагай һонин

ТУҺАТАЙ УУЛЗАЛГА

Бэшүүрэй районой «Бичурский хлебороб» газетын редакцида зуутан-хонишодтой уулзалга үнгэргэгдэбэ. Партиин Бэшүүрэй райкомой секретарь Б. Н. Дамбаева, райкомой хүдөө ажахын таһагые даагша С. К. Павлов, райкомой инструктор Л. Г. Воронцов, районой хүдөө ажахын управлениин ахамад зоотехник И. А. Павлов гэгшэд уулзалгада ерээ.

Нэн түрүүн С. К. Павлов үгэ хэлэжэ, уулзалгые нээгээ. Тиихэдээ үбэлжэлгээ эмхитэйгээр түгэсхэхэ, түл түрэсэ абаха талаар хүдэлмэреэ гуримтайгаар ябуулха, хонин ажалда бригадна подряд нэбтэрүүлхэ тушаа тэрэ онсо тогтоһон байна. Бригадна подряд нэбтэрүүлхэ арга боломжо гүйсэд бии гэһэн һанамжа Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүү хонишон И. А. Разуваев элирхэйлбэ. Жэл бүри тэрэнэй бригада 100 эхэ хонин бүриһөө 100, мүн 100-һаа дээшэ хурьга, хонин бүриһөө 4,2 килограмм ноохо хайшалжа абадаг юм. Гадна үбһэ тэжээлээ өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэдэг. Энэ зундаа эдэнэр сабшалангай 1 гектар бүриһөө 50 центнер үбһэ хуряажа абаа. Бригадна подрядай һайн таланууд тушаа И. А. Разуваев онсолон тогтоо.

Новосретенскын совхозой түрүү хонишон Н. И. Савельев нүхэр Разуваевай һанамжа, бодолнуудые дууһан дэмжээд, тэрэниие мүрысөөндэ уриба. Иигэжэ эрхим хонишодой мүрысэхэ тухай хэлсээн баталагдаһан байна.

Еланай совхозой үнинэй хонишон Н. З. Санжалова жэл бүри 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абадаг, ноохо хайшалха түсэбөө саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэдэг юм. «Ажал, ажал... Заримдаа түхэреэн сүүдхын туршада таһалгаряагүй, бэе бээ һэлгэн хүдэлхэ ушар гарадаг» гэжэ нүхэр Санжалова онсо тэмдэглэбэ.

«Рассвет» совхозой хонишон С. Х. Петров, «Дружба» колхозой хонишон И. Д. Новокрещенных, Бэшүүрэй совхозой мэдээжэ хонишон М. Г. Аюров гэгшэд һанамжануудаа хэлэжэ, ашатай туһатай хөөрэлдөөн болоо.

Л. ЛУГОВСКОЙ.

БЭЛИГ ШАДАБАРЯА ХАРУУЛАА

Улаан-Үдын авиационно заводой Соёлой «Рассвет» ордонгой хоорой, дуу болон хатарай «Радуга» гэжэ жэшээтэ ансамблиин гэшүүд Эрхүү хотоһоо һаяхан бусаба.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан профсоюзай соёлой эмхи зургаануудай уран һайханай хүүгэдэй коллективүүдэй тоосоото харалгын дүнгүүдээр Эрхүү ошохо эрхэдэ тэдэнэр хүртэһэн байна.

Хоорой коллектив Эрхүүгэй авиационно заводой Ю. Гагаринай нэрэмжэтэ Соёлой ордондо, профсоюзуудай Соёлой ордондо амжалтатайгаар концерт харуулаа. Концертынгээ һүүлээр өөһэдынгөө үетэнтэй уулзажа, гарай бэлэгүүдые андалдалсаһан, бэе бэеынгээ ажабайдалаар һонирхоһон, хөөрэлдэһэн байна.

Тиихэдэ хоорой дуушад хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей, эдир харагшадай театр, циркээр ябаад, Эрхүүгэй түүхэтэ болон дурасхаалта газарнуудаар аяншалһан байна.

Л. ПАВЛЮК,
Облсовпрофой МДСТ-гэй ахалагша методист.

ТАСС АПН Хилын саанаһаа

БАЯРАЙ СУГЛААН

УЛААН-БААТАР. СССР-эй ба МНР-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон, нэгэ нэгэндээ туһалалсалга тухай договорой баталагдаһаар 38 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Монголой ниислэл хотын ажалшадай түлөөлэгшэдэй ба олониитын баярай суглаан эндэ болобо. МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь Д. Гомбожав, МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Б. Алтангэрэл болон МНР-эй бусад хүтэлбэрилэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байна.

МНР-эй геологиин ба ашагта мэлтамал шанаржуулгын промышленностиин министр У. Мавлет суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Советүүдэй оронтой жэлһээ жэлдэ үргэдэжэ байһан харилсаа холбоомнай МНР-тэ социалис байгуулалтын эршэ дэлисые саашадань хурдадхалгын шухала нүхэсэл болоно гэжэ тэмдэглээ.

США түрүүтэй хархис хүсэнүүдэй эзэрхэг түримхэй һанаашалтануудаа бэелүүлхые, дай жүрөөдэһэн ябуулгануудые үүдхэжэ байгаашье һаань, СССР болон бусад социалис оронууд эб найрамдалые сахин хамгаалхын түлөө залан сэхээр тэмсэнэ гэжэ элидхэлшэ уласхоорондын байдалда тогтоходоо хэлэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андропов хэһэн Мэдүүлгэнүүд соогоо Советүүдэй ороной газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахые шиидэнхэй байһыень үшөө дахин элирхэйлэн харуулба.

Арадуудай хүсэлэл эрмэлзэлые, уласхоорондын олониитын эрилтэнүүдые тоонгүй, ядерна шэнэ ракетэнүүдээ Баруун Европодо США-гай тараан тодхожо байхадань, СССР-эй ба бусад социалис оронуудай аюулгүй байдалые хангахын тула Советскэ Союз зохихо хэмжээнүүдые абажа байна.

ИОРДАНИИН ШЭНЭ ПР...

АММАН. Премьер-министр Модар Бадран түрүүтэй Иорданиин правительство тушаалһаа бууба. Король Хусейн энээниие хүлеэн абажа, шэнэ правительство бүридүүлхыень дотоодын хэрэгүүдэй министр байһан Ах-мед О...

ҺУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД

КОПЕНГАГЕН. Данида болзорһоо урид үнгэргэгдэһэн парламентын һунгалтын үедэ правительственна коалициие толгойлдог премьер-министр П. Шлютерэй хүтэлбэрилдэг консервативна арадай парти (КНП) горитой амжалта туйлаба. Даб дээрэ абтаһан баримта мэдээнүүдэй ёһоор, тэрэ түлөөлэгшэдэйнгөө тооё 26-һаа 42 мандат хүрэтэрнь үргэдхөө. Һунгагшадай 23,4 процентнь тэрэнэй түлөө дуугаа үгэһэн байна.

Тиигэжэ буржуазна правительство 179-һөө 76 мандадыень абаба бшуу.

НИКАРАГУАГАЙ МИД-эй МЭДҮҮЛГЭ

МАНАГУА. Вашингтоной тухиралгаар Гондурасай сэрэгүүд сандинис арадай революцида эсэргүү эзэрхэг түримхэй түсэбүүдтэ улам эдэбхитэйгээр хабаадуулагдана. Никарагуагай МИД-эй мэдээсэһэнэй ёһоор, Сомосын бандатай хамта Гондурасай армиин подразделени Чинандегэй департаментын Вадо-Анчо райондо сандинис хилэ сахигшадай патрульнуудта хоёр дахин добтолһон байгаа.

Шэнэ жэлэй түрүүшын арбан үдэрэй турша соо самолёдууд Никарагуагай агаарай дайда руу найма дахин нэбтэрэн ороһон байгаа гэжэ МИД-эй мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Гондурасай засагаархидай Сомосын контрреволюционно бүлэгүүдые саг үргэлжэ дэмжэхэһээ гадна, сандинис революциие усадхаха талаар шэглүүлэгдэһэн эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта сэрэгүүдэйнгээ хабаадалгые һайшааһандань һанаагаа зобожо байһанаа Никарагуагай правительство мэдүүлнэ.

АВСТРИИН КОММУНИС ПАРТИИН...

ВЕНЭ. «Ажаллаха эрхын түлөө, эб найрамдалай ба уласхоорондын һанаалаа нэгэдэлгын түлөө» — гэһэн уряа доро Австриин Коммунис партиин XXV съезд эндэ нээгдэбэ. КПА-гай эхин шатын бүхы эмхинүүдые түлөөлһэн 400 гаран делегат тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана. XXIV съездһээ хойшо үнгэрһэн гурбан жэлэй турша соо партиин бэелүүлһэн ажал ябуулгын дүнгүүдые согсолхо, ерээдүйн зорилгонуудые зүбшэн хэлсэхэ, хүтэлбэрилхы органуудай шэнэ бүридэлые һунгаха байна.

Аха дүү Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай делегацинууд, тэрэ тоодо КПСС-эй ЦК-гай секретарь Н. И. Рыжков түрүүтэй КПСС-эй делегаци съездын хүдэлмэридэ хабаадалсана.

КПА-гай түрүүлэгшэ Ф. Мури КПА-гай Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл хэбэ. Рейганэй засаг хүтэлбэрилжэ эхилхэдэнь, США-гай сэрэгэй-промышленна комплекс туйлай ехэ эрхэтэй болоһон байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Энэ политикань дэлхэй дээрэхи байдалые орёо түгшүүрилтэй болгоһон байха юм. Хүсэ хэрэглэлгэһээ арсаха гэхэ гү, али уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хүсөөрөө заналта хэхэгүй гэһэн Хельсинкидэхи үгээ ойлголсолгонуудай гол ёһые хазагайрууба.

ФРГ-дэ, Италида, Англида, «Першинг-2» гэһэн далита ракетэнүүдые — Советскэ Союз болон бусад социалис оронуудта түрүүлэн добтолхо зорилготой ядерна буу зэбсэгүүдые тараан тодхожо эхилһэн ушар Европо түбидэ айхабтар ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ Ф. Мури мэдүүлээ.

Гэбэшье мүнөө эб найрамдалые хамгаалхын түлөө бүмбэрсэг дэлхэйн түрүү ...

Спорт

ШАТАРШАД ОЛИМПИИН ЖЭЛДЭ

Олимпиин наадануудай программада шатарай ородоггүй байһаниинь мэдээжэ. Гэбэшье тэдэнэртэ, мүн шатарта дуратайшуулда энэ жэл олимпийскэ жэл болоно.

Хоёр жэлэй турша соо нэгэ удаа үнгэргэгдэдэг шатарай бүхэдэлхэйн олимпиада ноябрь һарада Грециин Салоники хотодо эхилхэ юм. Элдэб түбинүүдэй олон арбаад ороной түлөөлэгшэд, тэрэ тоодо эрхим бэрхэ бүхы шатаршад энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадаха байна. Шатарай бүхэдэлхэйн олимпиада командануудай хоорондо үнгэргэгдэдэг эгээл ехэ мүрысөөн гэжэ тоологдодог.

Энэ хадаа шатараар байгша ондо үнгэргэгдэхэ эгээл һонирхолтой, шухала удха шанартай мүрысөөнүүдэй нэгэниинь болоно. Мартын 9-дэ Сочидо Ирина Левитина — Лидия Семенова хоёрой, харин гурбан хоногой үнгэрһэн хойно Вильнюстэ уласхоорондын гроссмейстернүүд Василий Смыслов — Гарри Каспаров хоёрой хоорондо түгэсхэлэй наадануud үнгэргэгдэхэ юм. Эндэ илажа гарагшадынь лэ дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө Анатолий Карпов болон Майя Чибурданидзитай наадаха эрхэдэ хүртэхэ байна. Эрэшүүлэй дунда үнгэргэгдэхэ мүрысөөн шатарта дуратайшуулай анхарал илангаяа ехээр татана. Ушарынь юуб гэхэдэ, 1969 онһоо хойшо иимэ мүрысөөнүүд СССР-тэ үнгэргэгдөөгүй бшуу.

Тиин мүнөө дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй нааданда хоёр совет гроссмейстер уулзаха. Даб дээрээ Гарри Каспаров Василий Смыслов хоёрой хэниинь шалгаржа гараха гээшэб гэжэ шатарта дуратайшуул баг саамжалхые оролдоно.

Эхэнэрнүүдэй дунда дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө зэлжээтэ мүрысөөн СССР-тэ болохо. Энээндэ бидэ дэдэшанхайбди. Харин мүнөө түгэсхэлэй нааданда түрүүшынхеэ гараһан Лидия Семенова Ирина Левитина хоёрой нэгэниинь лэ Чибурданидзитай уулзаха байна.

Үнэхөөрөөшье, үнгэрһэн жэлдэ совет шатаршад урагшатай, амжалтатай байгаа. СССР-эй эрэшүүлэй суглуулагдамал команда Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ дахинаа илажа гараба. Залуушуулай суглуулагдамал команда дэлхэйн чемпионадта эрхимлээ. 20 хүрэтэр наһатай шатарша басагадай дундаһаа Флюра Хасанова дэлхэйн түрүүшын чемпионка болобо. 16 хүрэтэр наһанай эдиршүүлэй дундаһаа Алексей Дреев дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байха юм.

20 хүрэтэр наһанай залуушуулай дундаһаа Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Голландиин Гронинген хотодо һаяхан дүүрэбэ. Ленинградай шатаршан Валерий Салов эндэ 13-һаа 10,5 очко абажа, илалта туйлаа.

СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадын программаар үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүд илангаяа шанга тэмсэлдэ үнгэржэ, үндэр үрэ дүнгүүдые үгэһэн байна.

Мүнөө манай орон дотор шатаршадай тоо 4 миллиондо дүтэлжэ байна. Жэл бүри эртэ урдын энэ нааданда дуратай хэдэн зуугаад мянган хүн тэдэнэй зэргэдэ нэмэжэ ороно.

Шатарай шэнэ клубууд нээгдэнэ, дүршэл шадабаритай тренернүүд олошорно. Жэшээнь, физическэ культурын долоон институтда шатарай отделенинүүд нээгдээ. Гүрэнэй Ленинэй орденто физическэ культурын түбэй институтда шатарай кафедра байгуулагдаба. Тренернүүдэй дээдэ һургуулида шатарай отделени бэйгуулагдахаар хараалагдана.

...Зай, мүрысөөнүүдтэ тэхэрин бусая. Һаяхан — үнгэрһэн жэлэй һүүл багта һүүлшын ехэ мүрысөөн дүүрээһэн. Энэмнай эхэнэрнүүдэй дунда ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн байгаа. Дэлхэйн урдын чемпионка Нона Гаприндашвили дүрбэдэхеэ ороной чемпионкын нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Нона хадаа эхэнэрнүүдэй, эрэшүүлэй дунда гроссмейстерэй норматив дүүргэһэн дэлхэй...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23 редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и с[троительст]ва — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-6-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ 2-50-21, 2-57-6., информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография ...ственного комитета Бурятской ... делам издательств, полиграфии ... ной торговли г. Улан-Удэ, ул. Л... Н-02301. Заказ № 14. Инде...